A legbiztosabb és legkellemesebb szer

váltóláz ellen,

különösen gyermekeknél, kik a keserü Chinint máskép bevenni nem képesek, a

Chinin-csokoládé

és a

Chinin-czukor

Rozsnyay M. gyógyszerésztől Zomban Tolnamegyében, melyeket a magyar orvosok és természet-vizsgálók nagygyülése

Fiuméban pályadijjal koszoruzott.

Kapható vagy megrendelhető a birodalom minden jóhirü gyógyszertárában.

A hamisitásoktól óvakodni kell!

Mindenki csak a **Rozsnyay M.-féle palyakoszoruzott készitményt** kérje és fogadja el 135 (22–0)

Magyarország pénzügyi állapota és módozatai ennek emelkedésére.

Ez a czime egy münek, mely Magyarország kétes pénzügyi helyzetét behatólag megvitatja, melyből én azonban személyemre nézve igazi hasznot nem vehettem. Én is magyar vagyok s pénzügyi állapotom szánakozásra méltó volt. Ekkor a legnagyobb nyomorban, **Orlicé R. mennyiségtani tanárhoz Berlinben, Wilhelmstrasse 125,** fordultam, és

hála gyors segitségének

már nehány napok mulva több 5000 frtál nyertem a kis lotteriában. **Pénzügyi helyzetem csillogó.** 222 (1)

H . . . Győr mellett Uray B.

MI alólirottak

a nagy közönség érdekében kedves kötelességünknek tartjuk az általunk már több izben is kitünő és solidnak megismert

Brauswetter János,

chronometer és müórás

urnak 26 év óta fennálló óraüzletét **Szegeden** szülővárosában, készséggel és részlehajlatlanul a legmelegebben ajánlani.

126. Haisler Ágoston theologus Bécs
Harth Gusztáv Polgár.
Igar Dániel Sáros-Patak.
Juhász János Stropko.
130. Jonnel N. m. k. postamester Bradek.
Karácsonyi Miklós a tiszasabályozási társulat főbiztosa Beodra.
Kiss Tamás Kun-Szt.-Márton.
Kassa Károly Alattyán,
Kosztolányi főhadnagy Mező-Tur.
135. Knézy József Jegyző N.-Militics.
Kalmár Viktor bölcsész B. Diószeg.
Kis Sándor m. k. tr. t. Szolnok.
KovácsAlajos m. k. pénzü. főv. Sümeg.
Kis József uradalmi tiszt. P.-Lak.
140. Latt István m. k. postakezelő Karczag
Lengvárszky J. k. erd. Oláhl.-bányán.
Lázár N. hadnagy Zombolya.
Lukatoff Au. k. ügyész M.-Vásárhely.
Majoros András esp. lelkész Dokra.
145. Mathe Gyula ref. tanitó T.-Burán.
Pertich Mihály főkapitány Szabadka.
Schmidt N. a szegedi ált. takarékpénztár pénztárnoka Szeged.
Kupecz Antal a keresk. bank pénztárnoka Szeged.
Weitzenfeld Zsigmond Szeged.
150. Stern Mór könyvvivő Szeged.

Számtalanszor történik, hogy csupán csak előitéletből mellőztetik a kisvárosi, magának valódi érdemet szerzett és képzett müvész és honfi; mert többnyire a bécsi órakereskedők mindent igérő és ámitó hirdetéseinek hitelt adva, oly silány szerkezetü, hasznavehetlen órák vásároltatnak, melyek — **mit a fölülirottak nagyrésze is bizonyithat** — igen is játékszernek, de óráknak semmi esetre sem nevezhetők; ezen, a szándékos csalással határos eljárás ellen kötelesség erélyesen felszólalni, mindenkit óvatosságra inteni.

Kitünő jóságu órákat vásárolni vagy javittatni a közönség tapasztalása szerint, **egyetlen biztos forrás**

BRAUSWETTER JÁNOS

chronometer- és müórásnál, az első valódi kulcs nélkül fölhuzható remontoir inga-órák szabadalmazott föltalálója, ki az 1871-ik évi londoni világkiállitáson kiváló kitüntetésben részesült; **az 1872-dik évi kecskeméti iparmükiállitáson** és az **1873. bécsi világkiállitáson pedig, valamenyi kiállitva volt órák fölött a győzelmét aratta, mint annak idején ezt a lapok is fölemlitték"**; — továbbá külföldön, különösen pedig a franczia-Svájcz óragyáraiban **12 éven át** az óramüvészet minden titkait magaévá tette és a hozzávaló gépekkel el van látva, valamint **Münchenben** is az elméleti és gyakorlati vizsgát eddig **még senki által meg nem közelitett** sikerrel végezte.

Hely szüke miatt időnkint megujitott névsorozat.

Árjegyzék:

Férfi-órák	frt.		frt.
Ezüst heng. óra 4 rubinnal	10—12	Arany ugyanaz duplatokk.	62, 65, 70, 80
" " " aranysz. ugról.	13—14	" valódi remontoir hor. órák kristályüveggel	65,70,80,90
" " " dupla tokkal	15—17	" ugyanaz dupl.	100, 110, 120, 160.
" " " kristályüveg.	14—17	**Hölgy-órák.**	
" horgonyóra 15 rubinal	16—18	Ezüst hengeróra 4 rubinnal	13—16
" " duplatokkal	18, 20—22	Arany órák 3-mas számu 18 kar.	
" ang. horg. óra 15 r. kr. üv.	18,20,22,24	" hen. óra 4 és 8 rubinnal	25, 27, 30, 33
" ugyanaz dupl.	22, 24, 26—28	" ugyan. dup. födél.	38,40,45,48
" valódi horg. rem. fülénél fölhuzható krist. üveg.	30, 32, 35	" horgonyóra 15. rub.	42,45,48,50
" ugyanaz duplatokkal	35,37,40	" ugyanaz duplat.	50,52,58,60
Arany horgonyóra 3. szám (18 kar.)		**Serkentők**, órával együtt 7 frt gyertyagyujtóval 10 frt, 8 naposak 12 forint	
ugyanaz 15 rubin.	36,38,46,50.	Ezenkivül minden egyéb kivánható órák kaphatók, ugymunkásórák is.	
" borg. duplatokkal	55,58,65,70		
" horg. kristályüveg.	42, 45,55,65		

INGA-ÓRÁK legnagyobb választékban saját találmányu uj készülékkel melyeket a tokon kivül, legyen az 1—2 vagy 3 nehézékkel, mind egyszerre fölhuzni, ugyszintén az ingát meginditani és a mutatókat igazitani lehet. Körülményes leirás és árjegyzék kivánatra ingyen beküldetik.

A zsebórákat függő és fekvő, egyszóval minden helyzetben és rázkódásban aranyosan és pontosan szabályozva adom által a közönségnek.

10 évi irásbeli jótállásról szóló iratot kap minden óra vevője, **5** évit pedig minden javitás megrendelője használati utasitással együtt.

Arany és ezüst órák, lánczok a magy. kir. ellenőri hivatal által megvizsgálvák és minden nemben dus és a legdiszesebb választékban kaphatók. Ezüst óralánczok 3—8 frtig, hosszuk 6—15 frtig, 3-mas számu aranylánczok rövid 18—70 frtig, hosszu 35—100 frtig. Talmiarany, bronz- és aczéllánczok is kaphatók. Tárgyak, melyek nem tetszenének, kivánatra készséggel kicseréltetnek. Órák, arany és ezüst a legmagasabb árig cserébe elfogadtatnak.

Vidéki megrendelések a pénzösszeg előleges beküldése vagy utánvét mellett pontosan teljesittetnek.

184 (8)

A „Franklin-társulat"

magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utcza 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

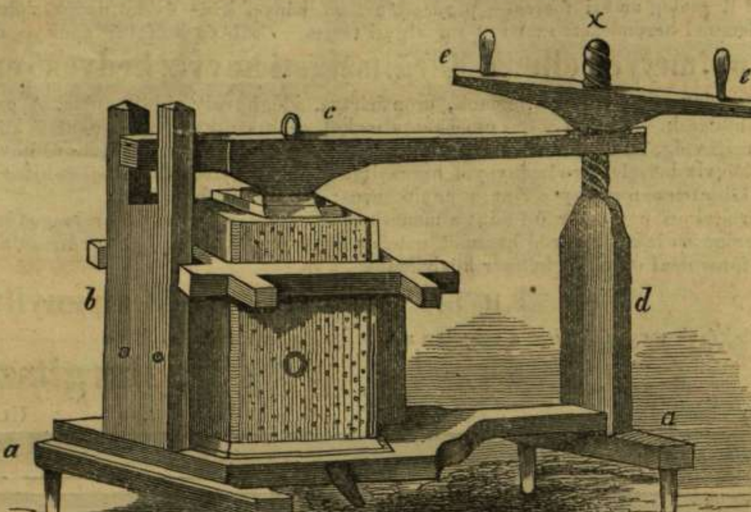

NÉPSZERÜ

SZŐLÉSZETI és BORÁSZATI KÉZIKÖNYV.

Vegytani és köztapasztalatok nyomán irta

dr. PERLAKY MIHÁLY.

Számos fametszvénynyel.

(Nagy 8-rét, VIII, 192 lap.) — Füzve ára 1 ft. 50 kr.

Tartalom: Előszó. Első rész. **Borvegytani előismeretek.** Második rész. **Szőlőmivelés.** Harmadik rész. **Pinczegazdászat.** Első fejezet. **A borkészités.** Második fejezet. **A borkezelés.**

E könyv a bortermelés minden ágát alaposan és népszerüen tárgyalja; tehát a szerző által mult évben irt és pályajutalmazott borászati kézikönyvet átdolgozva, itt kihagyással, ott bővitéssel, ujabb eszmékkel és gyakorlati utmutatásokkal czélszerüsitve, gazdagitva, magával a **szőlőmiveléssel** egésziti ki, hogy borászaink, kik szőlőmiveléssel is foglalkoznak mind a szőlő, mind a bormivelés lehetőleg teljes tanát ugyanazon tudományos alapra fektetve birhassák.

205 (6—6)

Hirdetmény.

Az alulirt m. kir. lottóigazgatóság meginditja a **IV. magyar királyi államsorsjátékot,** melynek tiszta jövedelme ő felségének l. k. elhatározása folytán részben a miskolczi és budai közkórház, — továbbá a kassai bába-intézet, és a budai jótékony nőegylet felsegélyezésére, — részben pedig az $184^8/_9$. évben rokkantakká és munkaképtelenekké lett honvédek javára van szánva.

Ezen sorsjáték **6320** nyerőszámot tartalmaz; a nyeremények főösszege:

240,000 forint osztr. ért. köztük

az I-ső főnyeremény	100,000 forinttal,	10 nyeremény	1,000 forinttal,
a II-ik "	20,000 "	20 "	500 "
2 nyeremény	5,000 "	80 "	100 "
2 "	3,000 "	200 "	50 "
4 "	1,500 "	6000 "	10 "

A huzás visszavonhatlanul **1874. évi juniushó 30-án** Budapesten, az alulirt lottó-igazgatóság által fog eszközöltetni.

Egy sorsjegy ára 2 forint oszt. ért.

Sorsjegyek kaphatók: az alulirt m. kir. lottó-igazgatóságnál, a lottógyüjtőknél, a lottó-, adó-, só- és postahivataloknál, és minden nagyobb városokban létező egyéb sorsjegyárulé közegeknél.

A m. kir. lottó-igazgatóság államsorsjátéki osztálya Budapesten, 1874. évi márcziushó 1-én.

Motusz,
m. kir. osztálytanácsos és lottó-igazgató.

(Utánnyomás nem dijaztatik.)

A „**Franklin-társulat** magyar irodalmi intézet kiadásában megjelent (Budapest, egyetem-utcza 4-ik sz.) és minden könyvkereskedésben kapható:

HÁROM NEMZEDÉK.

Széchenyi és Vörösmarty. — Kossuth és Petőfi. — Deák és Arany.

Ára 60 krajczár.

Kiadja és nyomatja a „Franklin-társulat" magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utcza 4-ik szám).

Budapest, április 26-án 1874.

17-dik szám. | **ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK:** a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. | **XXI. évfolyam.**

HIRDETÉSEK DIJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdij külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Oppelik Alajos.** Wollzeile Nr. 22 és **Haasenstein és Vogler,** Wallfischgasse Nr. 10.

QUETELET.

1796—1874.

Alig nehány hónapja, hogy a veszteségekben oly gazdag 1873-dik év végén a Westminster kapui Mill Stuart ravatala mögött bezárultak, s ismét ujabb és ujabb, csaknem pótolhatlannak látszó veszteségek apasztják a hősök azon kis seregét, kik mint megannyi szellem-óriások küzdötték a XIX. század nagy szellemi harczát. Még viszhangzottak a Strausz Dávid koporsójára hulló hantok dübörgései, midőn február 21-én a brüsszeli tanácsház és observatoriumra fölvont fekete zászló a Quetelet halálát jelentette.

Mintha az európai tudósok dynasztiája is ki akarna halni! Liebiget egy rövid év lefolyása alatt több mint hat világhirü társa követte amaz ismeretlen hazába, honnan a legmagasabb emberi ész sem árasztIat többé a halandók utjára uj világot. A feledhetlen 40-es évek csillagai mint bent hazánkban, ugy Európa láthatáráról is mindinkább tünedeznek. Vajjon fog-e még a vége felé járó XIX-ik század ujakat hozni föl helyettök a XX-ik század számára?

Az, a mit Quetelet tett az emberiségnek, ma már hazánk közönsége előtt sem ismeretlen. Mintegy biztos jeléül a mivelt Európával mindinkább erősbülő összeolvadásunknak, ma már együtt érezzük mi is ennek minden nagyobb érlüktetését. Együtt örülünk mi is véle az emberi szellem győzelmei fölött, s bánatában véle osztozunk, — mint megforditva szintén.

Épen egy év és egy nap hiányzott még, hogy a brüsszeli csillagda egykori fáradhatatlan fiatal tanára a bibliairó által kijelölt leghosszabb élethatárt, a 80-dik évet elérje, midőn az általa föltalált „közép ember"-t sokkal magasabban tulszárnyaló szelleme, mint egykor izzó, de már nehány év óta mindinkább hamvadó tüz, véglobbot vetett. Csak a katonai zenekar föl-fölharsanó hangjai, s a magasra emelt fátyolozott zászlók hosszu sorai mutatták, hogy az, kinek, mint az arany-gyapjas rend lovagjának, hült tetemeit teljes katonai pompával szálliták át Brüsszel utczáin, — egykor több volt, mint a „homme moyen."

Quetelet Adolf 1796. febr. 22-kén Gent városában született, tisztességes polgári szülőktől, s alig hogy tanulmányait végezte, már 22 éves korában a németalföldi tudományos akadémia tagjává, s állandó titkárává választatott. Munkásságát ez időtől fogva haláláig részint ez állásának, részint az általa alkotott brüsszeli csillagdának szentelé. E foglalkozásai közben jelentek meg tőle egymásután nagy föltünést okozott müvei, u. m. 1826-ban a „Statistique criminelle de Belgique" („Belgium bünügyi statisztikája"), 1835-ben a „Sur l'homme, et le developement de ses facultés" („Az emberről

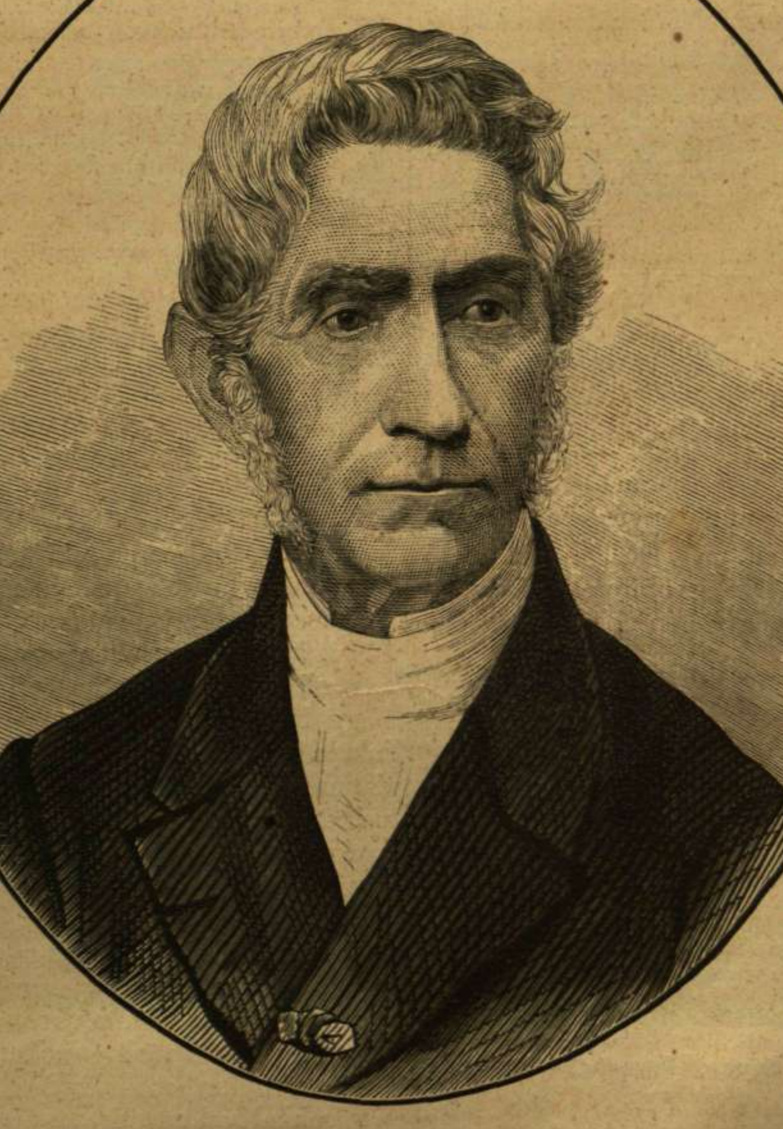

QUETELET ADOLF.

és képességei fejlődéséről"), majd a „Theorie des probabilités" („A valószinüségek elmélete"), „Systeme social" („Társadalmi rendszer") s végre a nagybecsü „Physique social" („Társadalmi természettan.")

E müvek névsorán végigtekintve, azonnal látható, hogy a brüsszeli pompás csillagda igazgatójában valami mással van dolgunk, mint az égi testek magas futását elmerülve szemlélő tudóssal. A nagy elméket jellemző azon közös vonással találkozunk nála is, hogy tullépve szakjának megszokott mindennapi határait, a mathezis szabatos tételeit, melyeknek becsét a csillagok pályáinak kiszámításánál tanulta ismerni, a bolygóknak egy látszólag nem kevesebb szabálytalanságokkal járó tömegére, a körülötte mozgó embervilágra kezdte alkalmazni. Legelőször a bünösök, illetőleg a bünök pályáját vette vizsgálat alá, s a számok roppant halmazából maga is nem kevés meglepetéssel szemlélve, hogy mily szigoru physikai törvényszerüséget követ az embervilág è tekintetben: egy lépéssel tovább, magának az egész embernek tanulmányozására tért át.

Igy jött azon fölfedezésre, hogy az összes emberiség, mint egy szerves egész, nemcsak legföltünőbb s legfontosabb jelenségeiben, mint pl. a születés, házasság, halál, stb., hanem apróbb, ez előtt puszta esetlegességeknek tekintett cselekedeteiben is ugyanazon egyetemes átalános erőknek enged, melyek a nagy természetet vezetik; s bármily eltérőknek, függetleneknek látszassanak is az egyes egyéneknek tettei, mégis ugyanazon fő törvényeket követik ezek is, melyek az egész tömeget kormányozzák; vagy mint kifejezni szokta magát: „ha egy krétával vont óriás nagy és vastag kört képzelünk magunk elé, és kiválthatnak e kör egyes részeit erős nagyitó üveg segélyével vizsgáljuk, bármennyire összefüggetlen s pusztán véletlenül létrejötteknek láthassanak is a táblán a krétarészek odatapadása által képezett egyes fehér pontok ily közelről szemlélve: mégis mihelyt magasabbra emelkedve, egy távolabbi szempontból tekintjük az egészet azonnal eltünik az egyes pontok összefüggetlensége; s azonnal belátjuk, hogy amaz egyes pontok mindenikének a kör-alkotás törvénye szerint kellett saját helyén kiképződnie." Az, a mi e durva nagy kör pontjai közt áthaladó képzeleti finomságu mathematikai vonal e durva nagy kör egyes pontjaihoz képest, — ugyanaz a Quetelet u. n. „közép-embere" az emberiség millió és millió egyéneihez képest.*

E merész tan, mely méltán sorolható a XIX. század legnagyobb szellemi vivmányai közé, természetesen nem tetszett elenint Quetelet kis hazája szük látköréhez szokott honfitársainak. Az ultramontán klerus veszedelmesebb ellenségét ismerte föl benne a Galilei-féle tanoknál, és sikerült is odáig vinni a dolgot, hogy a brüsszeli polgár, még ha miveltebb, rendü is, még ma is gyanakodva tekint a boulevard gyönyörü parkjában emelkedő csillagdára, mint a melynek alkotóját csak annyiban tekinti magánál okosabbnak, hogy a csillagászat ürügye alatt még pompásabb villát sikerült maga részére az államtól kicsikarni, mint a minő neki van.

Ez alantjáró szellemekkel szemben a csatornán tul az angol Buckle vette át a merész tanokat. A „polgárosulás történelméről" („History of Civilisation in England") irt nagybecsü müve által szélesebb körben is elterjesztette azokat, s ma, mint az egész mivelt világ előtt ismert uj világnézet számos nagyfontosságu kérdésekben szolgál irányadóul az állam intézkedéseinél, s az alkotójáról u. n. „queteletismus," — a „darvinismussal" karöltve, — napról-napra mindnagyobb területeket hóditva járja be a sajtó szárnyain az ó és uj világot, mint a lassan hulló cseppek, lassanlassan mindinkább aláásva a régi tanok roskatag alkotmányát.

* Ha az ujoncozásnál, fegyházakban stb. eszközölt mérések eredményeit összehasonlitjuk, rendesen azt tapasztaljuk, hogy létezik egy ugynevezett közép egység, mely a legtöbb egyénnél föltalálható, és melytől a többiek csak mintegy a két szélsőség felé mindinkább apadó eltéréseknek tekinthetők. Igy pl. 25,878 amerikai önkéntes közül a 68 hüvelyk közép magasságot mindenik ezerből 157 egyén érte el, mig a két véghatár, t. i. a 5 és 6½ láb felé 120, 40, 6, 1 arányában csökkent e szám mindenik ezernél. Ép igy létezik egy közép egység, vagyis u. n. közép-ember a büntevési hajlamra nézve is, mert például Franciaországban az elitéltek tuly omó többsége a 21—25 éves korunakra esik. Hasonlólag az eler más viszonyait illetőleg, a tapasztalati tényeken alapuló tudományos vizsgálat is mindenütt bizonyitja ily közép-ember létezését. E közép-ember létének fölfedezése és a statisztika segélyével minden egyes tekintetben fölismerése azért fontos a gyakorlati életre nézve, mert a tapasztalat szerint csakis e közép-emberre ható instituciók által lehet az egész embertömegeket, államokat, polgárosodás és más tekintetben fokonként feljebb emelni, vagy alább sülyeszteni.

Az el nem végzett teendő.

(Longfellow után, angolból.)

Bármi buzgón fáradál,
Mindig marad valamid,
A mi félbe hagyva áll
Várakozva holnapig.

Ágyadnál, tornáczodon,
Kapuban és küszöbön,
Esdő-feddő hangokon
Mint a koldus rád köszön.

Vár s el nem megy senkitől,
Ellenszólnod nem lehet;
A tegnapnak terhitől
Minden márma nehezebb.

Míg a nagy súly végre, hej!
Nagyobb, mint elbirhatod,
Mint az álmok terhe, mely
Megköté minden tagod'.

S napról napra állsz aként,
Mint ama törpe emberek,
Kik — észak mondájaként —
Vállon hordják az eget.

Dömötör János.

A pénzcsinálás mestersége.

(Barnum fölolvasása.)

(Folytatás.)

Az öreg Rothschild maximái között volt egy, mely látszólag ellenmondást foglalt magában: „Légy ovatos és — merész!" E két tulajdonság ellenkezni látszik egymással, pedig e maximában voltaképen nagy bölcseség rejlik s ugyszólván foglalatja mindannak, a mit már elmondottam. Ez ugyanis azt jelenti: „Terveidet ovatosan készitsd, de légy merész azok végrehajtásában." Az oly embernek, ki maga a megtestesült ovatosság, ritkán van bátorsága merészen és határozottan fogni valamihez és azt sikeresen végre is hajtani; az oly ember pedig, a ki csupa merészség s az ovatosságot hirből sem ismeri, rendesen tönkre szokott jutni. Egy kereskedő elmehet a tőzsdére s az állampapirokkal való üzérkedés által egyszerre 50-, sőt 100,000 forintot is nyerhet, de ha csupán vakmerősége van s ovatos lenni nem tud, szerencséje nem egyéb, mint a véletlen szeszélye, mely a másik perczben már ellene fordulhat.

A Rothschildoknak még egy másik életelvök is van, még pedig ez: „A szerencsétlen embert és helyet kerüld el!" Azaz: ne kezdj üzletet az olyan emberrel és helyen, a kivel vagy a hol semmi sem szokott sikerülni, mert az olyan emberben, habár becsületesnek és műveltnek látszik is, okvetlenül kell valami gyöngeségnek vagy hibának lenni, melyet te nem tudsz fölfedezni, máskülönben nem bukhatnék meg mindennel, a mihez fog.

A világban nincsen véletlen. Még sohasem történt meg, hogy egy ember, ha korán reggel kiment s az utczán egy aranynyal telt erszényt lelt, másnap, harmadnap és igy tovább mindennap szintén egy olyan teli erszényt talált volna. Ilyesmi megeshetik vele talán egyszer az életben, de a mi magát a véletlent illeti, e részben ő maga épen ugy elveszithetné a maga erszényét, mint a hogy a másét megtalálhatja. „Hasonló okok hasonló következményeket idéznek elő." Ha egy ember a maga üzletében az igazi utat követi, akkor a sors vagy véletlen sem fog ellene működni. Ha czélja még sem sikerül, akkor bizonyára oly körülmények okozzák azt, melyeket talán ő nem tudott fölfedezni.

Használd mindig a legjobb segédeszközöket! — Az oly embereknek, kiknek segédekre van szükségök, ügyelniök kell, hogy mindig a legjobbakat választják. Meg kell gondolniok, hogy egészen jó szerszámokat, melyekkel dolgozni lehessen, ugy sem lehet kapni és nincs szerszám, a melyet oly gondosan kelljen megválogatni, mint az élő szerszámokat; ha egy jóra akadtál, okosabb ezt megtartani, mint folytonosan cserélgetni. Az ilyen mindennap tanul valamit s tapasztalása neked válik hasznodra. Az idén már sokkal többet ér, mint tavaly ért s ő legyen az utolsó, a kitől megválsz, föltéve, hogy ha jó erkölcsü és hozzád hű marad. A segédek megválasztásánál az is lényeges pont, hogy ne csak kezök, hanem fejök is legyen. Beecher ur igy ir erről a dologról:

Egy munkakereső bekopogtat szolgálatait fölajánlani és igy szól: Egy pár kezem van s ujjaim közül az egyik gondolkozik. — Az igen jó — mondja a munkaadó. Jön egy másik munkás és azt mondja, hogy neki két olyan ujja van, mely gondolkozik. — Ah, ez már jobb! — gondolja magában a mester. Azután jön egy harmadik, a ki azt mondja, hogy neki mind a tiz ujja gondolkozik. — Hisz, ez még jobb — véli megint a gazda. Végre jön egy, a ki következőleg szól: Van eszem a mivel gondolkozni tudok; de a menynyire gondolkozó, egyszersmind épen annyira dolgozó is vagyok. — Ön az, kire nekem szükségem van! — kiált föl örvendve a mester.

Tehát az olyan emberek a legbecsesebbek előttünk, a kiknek van eszök és tapasztalásuk s az ilyenektől nem örömest válunk meg; nemcsak rájok, hanem magadra nézve is jobb, ha megtarthatod őket s időnként fizetésöket is emeled.

Addig nyujtózkodjál, a meddig a takaród ér! — Vannak fiatal emberek, kik miután tanulási idejöket kitöltötték s valami üzletet vagy mesterséget megtanultak, összeteszik a kezöket és nem csinálnak semmit, a helyett, hogy mesterségöket tovább folytatnák, hogy abban még jobban kiképezhessék magukat. Igy gondolkoznak: „Üzletemet ugyan megtanultam, de bizony nem állok én be senkihez; mert hát miért tanultam volna meg, ha nem azért, hogy a magam kezére folytassam tovább?" — „De hát van-e tőkepénzed, hogy üzletet kezdhess vele?" — „Most még nincs, de majd lesz bizonyosan." „Hogy és honnan?" — „Bizalmasan megmondhatom; van nekem egy gazdag öreg nagynénám, ki nemsokára meg fog halni; de ha nem halna is meg mostanában, várok, mig egy gazdag öreg urra találok, a ki nehány ezer forintot, na tudod: kölcsönre, majd kiszur nekem és azzal berendezhetem magamat. Csak egyszer annyi pénzem legyen, hogy neki kezdhessek, majd boldogulni fogok én azontul."

Nincs nagyobb tévedés, mint mikor egy fiatal kezdő azt képzeli, hogy a kölcsön vett pénzzel boldogulni fog; még pedig azért tévedés, mert minden ember tapasztalása megegyezik Astor uréval, a ki azt mondta, hogy neki sokkal nehezebb volt az első pár ezer forintot összekapargatni, mint óriási vagyonának többi millióit. A pénznek nem sok hasznát veheted, ha annak becsét tapasztalásból nem tanultad megismerni. Ha én egy gyermeknek 20,000 forintot adok, hogy azzal üzleteket csináljon, több mint bizonyos, hogy mielőtt egy év eltelnék, a legutolsó forintját is elvesztette. Épen olyan dolog lenne az, mint mikor valaki sorsjegyet vásárol és nagy összeget nyer vele — „könnyen jött, könnyen megy" — tartja a példabeszéd. Az ilyen a pénz becsét nem ismeri, már pedig a mi fáradságba nem került, azt nem szoktuk megbecsülni. Önmegtagadás és takarékosság, türelem és kitartás nélkül, s főleg ha tőkénket még kölcsön is vettük, a helyett, hogy magunk szereztük volna, bizony nem sok kilátásunk lehet a pénzgyüjtésre. A helyett, hogy a „sült galambokat lessék", okosabban tennék a fiatal emberek, ha maguk sürögnének-forognának, mert nincs az embereknek olyan osztálya, mely a meghalás tekintetében makacsabb és rátartóbb lenne, mint azok a gazdag, öreg nagybátyák és nagynénék — s nagy szerencse a türelmetlen örökösökre nézve, hogy ez igy van. Országunk tiz leggazdagabb embere közül kilencz mint szegény fiatal ember fogott az élethez; de azért előre törekedtek szilárd akarattal, szorgalommal, kitartással, takarékossággal és jó erkölcsökkel. Csak apránként, fokozatosan jutottak fölebb-fölebb, pénzt szereztek és megtakarították azt s ez a legjobb ut a vagyonszerzéshez. Stephen Girard eleinte szegény matróz-fiu volt, s mikor meghalt, kilencz millió dollárt hagyott hátra. A. T. Stewart szegény irlandi gyerek volt s utoljára másfél millió dollár évi jövedelem után fizetett adót. John Jacob Astor szegény parasztfiu volt s mikor meghalt, 20 millió dollár értékü vagyona maradt. Cornelius Vanderbilt mint csónak-kormányos kezdett az élethez, Staaten-Island és Uj-York között; nemrég pedig egy olyan gőzhajót ajándékozott kormányunknak, mely egy millió dollárt ér, s 50 millió dollár értékü vagyona van.

„Nincs országut a bölcseséghez!" tartja a példabeszéd, s azt is mondják, hogy a gazdagsághoz sem vezet országut. Én azonban ugy hiszem, hogy mind a kettőhöz van országut. Az ut, mely a bölcseséghez vezet, országut, mert az az ut, mely képessé teszi a tanulót arra, hogy értelmét, ismereteit bővitse s tudományához mindennap uj meg uj részleteket adjon, mig szellemi képességének növekedése folytán, a legmélyebb tudományos rejtélyeket is meg tudja fejteni, megszámlálja a csillagokat, elemezi földgömbünk minden arányát s megméri a világegyetem távolságait — az ilyen ut valóban megérdemli, hogy országutnak nevezzük s legméltóbb arra, hogy rajta járjunk.

Igy van ez a gazdagsággal is. Csak menj bátran előre, tanulmányozd az életszabályokat s különösen az embereket s ugy fogod találni, hogy mialatt lelkedet és testedet kiművelved, szerzett tapasztalataid megtanitnak rá, hogy miként gyarapitsd tőkédet naponként, mely kamatok által s más egyébféle módon egyre növekszik egészen addig, mig végre független vagyonná lesz. Az életben többnyire ugy tapasztaljuk, hogy a szegény fiukból gazdagok, ellenben a gazdag urfiacskákból szegény emberek válnak. Például egy gazdag ember elhal és nagy vagyont hagy maga után. Idősebb fiai, kik e vagyont megszerezni segitettek, tapasztalásból ismerik a pénz becsét; örökrészöket magukhoz veszik s még szaporitják azt. A fiatalabb gyermekek részeit kamatra kiadják s megczirógatják a kis legénykék fejecskéit és igy szólnak hozzájok legalább hatszor mindennap: „Te gazdag vagy, nem szükség dolgoznod, arany kanállal szájadban jöttél a világra." A fiatal örökös csakhamar megtudja, hogy ez mit jelent; a legszebb ruhái és játékszerei vannak, majd megölik a sok édességgel s az iskolában is czirógatásokkal és hizelgésekkel halmozzák el. Önhitté, büszkévé lesz, tanitóit sértegeti s akaratának mindenütt érvényt akar szerezni. A pénz valódi becsét nem ismeri, mert sohasem próbált pénzt keresni, hanem annál jobban ért annak elpazarlásához. Ha főtanodába, egyetemre megy, tanulótársait magához hivja s borral, kalácscsal megtraktálja. Hizelegnek neki s „jó czimborának" nevezik, mert csak ugy szórja a pénzt. Fényes lakomákat ad, lovagol, barátait vendégségekre s társaságokba hivja, mert idejét jól akarja tölteni. Az éjeket vidáman dobzódva virasztja át. S maga kezdi el a bordalokat mindig. Mikor aztán a hazamenetelre kerül a dolog, társainak segit a czimtáblákat a házak falairól leszakgatni, a kapukat sarkaikból kiemelni. Ha a rendőrség hüvösre szállitja, verekedni kezd a törvény szolgáival, becsukják s a kárt nevetve fizeti meg.

„Ah, barátaim," kiált föl ilyenkor — „miért lenne az ember gazdag, ha még mulatni sem tudna?"

Sokkal közelébb állna az igazsághoz, ha igy szólna: „ha bolond nem tudna lenni?" — de hát ő „jó czimbora" és az ilyesmit nem tudja belátni. Az oly fiatal emberek, kik a más pénzével henczegnek, többnyire minden örökségöket eltékozolják s azonkivül mindenféle rosz szokásokat sajátitanak el, a melyek egészségöket, becsületöket és erszényöket tönkre teszik. Országunkban egyik nemzedék a másikat követi, s a kik most szegények, a jövő nemzedékben már gazdagok lesznek. Tapasztalásuk vezeti őket s gazdagokká lesznek és gyermekeikre nagy vagyont hagynak. Minthogy pedig ezek a gyermekek kényelemben, fényüzésben növekedtek föl s nincs tapasztalásuk, csakhamar elszegényednek; hosszas tapasztalás után megint egy uj nemzedék következik, mely ismét gazdagságot gyüjt. És ily módon ismétlődik ez folytonosan és boldog az, ki a mások tapasztalataiból hasznot huz s a sziklákat, melyeken annyian hajótörést szenvednek, kikerülni tanulja.

(Folytatása következik.)

Fővárosi képek.

Az utcza-sarok.

A hol ember hátán ember lakik, mint a nagyvárosokban, nagy becse van ott minden talpalatnyi térnek. Hazánk elég gyéren lakott vidékein akárhány hely van olyan, a hol a földnek egy krajczárjával vehetni meg négyszeg ölét. A pesti Duna-parton ugyanezt a tért, egy négyszeg ölet, mely sirnak is alig elég, már másfél ezer forintjával sem igen kapni meg, Bécsben pedig a nagy „Krach" előtt 6—8000 forintra tudták fölrugtatni a beltelkek négyszeg ölét. Tiz négyszeg öllel, a mely térre egy hitvány kunyhó alig férne el, gazdagabb volt itt az ember a legmódosabb földesurnál, kinek uradalmán gulyák, ménesek tanyáznak.

Elbámultak az emberek, mikor azt hallották, hogy a régi német szinház területe csaknem 1200 ftjával kelt el ölenként, vagyis hogy egy ötforintos bankóért nem adtak több földet, mint a mennyit az a bankó betakart. A tizforintos bankó terjedelemre nincs kétakkora, de most a magyar főváros élénkebb helyein hiába takargatná valaki tizforintos bankjegygyel a földet, nem kapná meg érte, a mire egy házat fölépitsen, hacsak annyit nem vesz egyszerre, a mennyit tizezer tizesbankó betakar.

Csoda-e aztán, ha ily körülmények között minden talpalatnyi térből hasznot huznak az emberek? Ismerünk háziurat, a ki ezer forintot követel évi bér fejében a boltért, de hatannyit azért az ablakért, a melybe a kereskedő portékái javát szokta kirakni csalogatónak. Mért teszi ezt? Azért, hogy megcsalja az államot, a nyomorult. A bolt bérét be kell vallani adó alá, de az ablakot nem. S miután ablak nélkül nem bérelhetni szobát, a háziur hétezer forint évi bért huz be a kereskedőtől, de az államnak csak annyi adót fizet, mintha csak ezer forintot huzna.

Ha valakinek hosszu utczára nyiló tüzfala van, mely messzire kilátszik az előtte álló alacsonyabb házak fölött: ezereket vehet be csupán azért, hogy nagy betükkel föl engedi irni arra a tüzfalra valamelyik gyárnak, banknak vagy kereskedésnek a hirdetését.

Bizony nincs mit csodálkozni rajta, hogy a mivelődéssel és az emberek összehalmozódásával járó ily körülmények között nagy kelete van a saroknak is, a hol két utcza örökké hullámzó közönségének kell elmenni.

Föl is használja aztán az élelmes ember, s ha a rendőrség bele nem avatkozik, egy ölben hordozható kosárral, ha kapós portéka van benne, megakaszthatja a gyalogjáró közönség egész közlekedését, vagy leszoritja a járdáról a kocsiutra.

Meglátsz egy-egy ilyen élénkebb utczasarkon mindennemü kereskedést, mely nem rendelkezik annyi forgalmi tőkével, hogy boltot, sátort vagy állandó piaczi helyet bérelhessen.

„Almoát tessék!" mondja itt a váczvidéki menyecske, mig a budakeszi sváb asszony tojást kinál. De ezek csak futólagos látogatói az utczaszegletnek, az ő áruczikkeiknek állandó rendes helyük van, itt csak lopva árulhatnak, a mig a drabantészre nem veszi s el nem utasitja, mondván, hogy mivelhogy az utczaszöglet mindenkié, épen azért senkié sem.

No ez ellen a konstableri logika ellen ugyan komolyan tiltakozik a gyakorlat.

Ott van a tömérdek hirdetés, zöld, kék, vörös és lilaszin betükkel, a melyek már jó messziről megszurják a szemet; hát a kik azokat oda kiragasztották, nem gyakorolnak-e az utczaszögletén kiváltságos jogot? Avagy az a fényképész, ki üveg alá téve, drága fényes

keretbe foglalva, akkorába néha mint egy kétszárnyu kastélykapu, legsikerültebb képeit, ott csinálja magának velök a reklamot az utczaszegleten? Vagy az a szegény napszámos, ki szórólapátjára támaszkodva alszik, és ugy várja a jó szerencsét, mely elszólitja gabonás zsákokat emelni, vagy utczát söpörni? Aztán a faczér nőcseléd, a kinek már elfogyott a miből a kvártélypénzt fizesse s ide szorult az utczaszögletre? Vajjon ezek nem gyakorolnak-e olyan jogot itten, a minő másnak nem kompetál?

Azonban a kinek az utczaszögletéhez mindenek fölött a legelvitathatlanabb előjoga van, kinek helyet enged napszámos és cseléd, tojásos asszony és almás kofa, kivel egyenrangunak csak a szerény ibolya-árus leány mert föltolakodni (az ibolya a szerény, nem a leány), — az tél végén, tavasz elején a narancsárus. Oh áldott Olaszország! ki akkor szüretelsz naroncsot, mikor a télire elrakott minden más gyümölcsünk fogyatékán van avagy a romlandóságnak erős proczeszusában, és te narancs! aranysárga örömnapja minden kis gyermeknek, szerelmet tolmácsoló hirnök, ha nyalka bakakáplár kezéből a szakácsnéába vándorolsz, oh te első tavaszi fecskéje minden gyümölcsöknek. Mikor még a hóvirág mélyen alszik a föld alatt, te már akkor itt vagy s regélsz nekünk tündérmeséket örökös tavaszról. Ki ne üdvözölne téged örömmel az utczaszögleten, garmadákba rakva vén asszonyszatyrába, szép leány kosarába; hol volna az a kérges szivü drabant, a ki azt mondaná, a mit a tojásnak, a mit az almának: „takarodjál innen, az utczaszöglet mindenkié, tehát senkié!“

Ne félj, neked ezt nem mondja senki, ott maradhatsz bátran, mig csak el nem keltél hármasával egy hatosért.

FŐVÁROSI KÉPEK: Az utcza-sarkon.

A Csöndes-oczeán partjáról.

(Kaliforniai képek.)

Kaliforniát nem ok nélkül nevezik „Arany-állam“-nak, mert igazán „arany“ ott minden — legalább névleg. Fővárosa, San-Francisko „Aranyváros“, és a tenger-szoros, mely a Csöndes-oczeán felől San-Francisko kikötőjébe vezet, „Aranykapu“ (Golden-Gate) nevet visel. Az Aranykapu a világ egyik legszebb, legfestőibb partvidéki tájképét tárja ki a San-Francisko felé közelitő vagy onnan távozó utas előtt. A ködlepelből kibontakozó s két magas domb körül csoportosuló ifju, de mégis népes és gazdag város elragadó látványt nyujt az Aranykapu középpontjáról, a hol a Fort-Point erőd emelkedik magas világító tornyával és ködjelzőjével. A kis öböl, mely körül a város félhold-alakban elterül, a föld kerekségének legbiztosabb kikötőjéül van elismerve. Az Aranykapu maga is tele van a legszebb tájrészletekkel. Számtalan sok erdő boritotta kisebb-nagyobb hegy és magánosan álló meredek sziklakup teszi változatossá partjait, melyek hol öszszenyomulnak, hol meg kiszélesednek. A tengerszorosban egymást érik a csinos apró szigetek és sziget-csoportok, melyek számtalan kis csatornát, öblöcskét s kisebb-nagyobb, itt-ott veszélyes átjárót képeznek, ugy hogy a szem minden lépten-nyomon, minden fordulónál talál valami szép vagy más tekintetben érdekes látni valót. Az Aranykapu hossza 45 angol mfld, legnagyobb szélessége pedig 12 ang. mfld. Első rajzunk az Aranykapu egyik részletét tünteti föl, San-Franciskótól még jó messzire, hol a tengerszoros legnagyobb szélességét éri el.

San-Franciskótól 23 és fél tengeri mfldnyire a Csöndes-oczeán sima tükréből egy kis, távolról jelentéktelennek látszó sziklás szigetcsoport emelkedik föl, mely azonban közelről tekintve a legfestőibb tengeri tájképekkel ragadja el a szemlélőt. E szigetcsoportot a Farallonok vagy teljes nevökön a Farallones de los Frayles szigetek képezik. „Farallon“ spanyol eredetü szó és apró, hegyes csúcsban végződő sziklaszigetet jelent. A gyönge rózsaszinü

KALIFORNIAI KÉPEK: Az Aranykapu San-Franciskónál.

KALIFORNIAI KÉPEK: Elejtett czethalak a tengerparton.

KALIFORNIAI KÉPEK: Erdei táj a Part-hegység között.

sziklacsúcsok távolról festői ellentétet képeznek a felhőtlen ég azurkék szinével. A sziklák meredélyes oldalait száz- meg százezer mindenféle faju tengeri madár lepi el vagy repkedi körül csaknem az egész éven át. A tenger majdnem folytonosan háborog e sziklazátonyok között s tajtékká zuzódó hullámai ezüstfehér habkoszoruval szegélyezik körül a sziklás partokat. E szigetekhez főleg a kisebbekhez, csak igen ritkán lehet hajóval életveszély nélkül közlekedni. A madár-tojásgyüjtők is csak könnyü csónakokon kötnek ki, a mikor lehet, a partokon, mert a kis csónak sokkal kevesebb veszélynek van kitéve ily helyen, mint a nehéz, nagy terjedelmü hajók. Gyakran megtörténik, hogy a háborgó tenger hullámai egy-egy hatalmas czethal hulláját dobják ki valamelyik lakatlan sziget partjára, s ilyenkor a lakomára odagyült tengeri madarak éktelen sivitozást visznek végbe a préda fölött. Különben a czethalnak egyik faja, az ugynevezett pupos czethal (Humpback), igen gyakori a kaliforniai partok mentében, hol a hajók az évnek minden szakában találkozni szoktak ez óriási állattal. Kalifornia partjainak több pontján czethalász-állomások vannak és az ügyes, bátor halászok, többnyire portugálok, innen szoktak kirándulni veszélyes, de jövedelmező vállalataikra. A megölt czethalat, mint a nyilt tengeren a hajóhoz, ugy itt is csónakok segélyével vontatják a parthoz. Miután a halászok a hal csontjait kiszedték s szalonnáját lefejtették, a hullát ott hagyják a tengeri madarak zsákmányául és igy az a különös jelenet, a melyet második rajzunk föltüntet, a Farallonok sziklás partjain és a szárazföld parthosszában ma sem tartozik még a ritkaságok közé.

A Farallonokat ritkán keresik föl az utazók vagy kirándulók. A szél erősen fú e sziklák körül majdnem az egész éven át; az oczeán folytonosan háborog; a kik a tengeri betegséget könnyen megkapják, azon a rövid uton, mely Kalifornia partjától a Farallonokig vezet, e rut betegség minden phásisán keresztül esnek. Azonban e sziklacsoport mégis megérdemli a látogatást; sok föltünő és különös látni való van ott. A szigetcsoport hat szigete közül csakis a déli, legnagyobb sziget lakható; a többi megszakgatott hullámoktól összevissza tépett sziklákból áll. A déli Farallon-sziget legmagasabb csúcsán az Egyesült-Államok kormánya egy világitó tornyot emeltettt, mely bár maga csak 27 láb magas, mégis 360 láb magasságban áll a tenger szine fölött. Derült időben a tenger felől tiz lábnyi magasságról (például valamely kisebb hajóról) 25 mfldnyire látszik el a torony fénye, hatvan lábnyi magasságból pedig majdnem 31 mfldnyi kerületben látható.

Minthogy a Farallon-szigetek a nyugot felől San-Francisko felé közeledő hajóknak épen utjába esnek, e világitó torony igen kitünő szolgálatot tesz Kaliforniának az év háromnegyed része alatt ködben borongó északi partvidékén. Hogy a vészjelzés necsak fénynyel, hanem hanggal is lehetővé válhassék, a torony közelében egy ugynevezett ködkürtöt is állitottak föl, mely sajátságos szerkezeténél fogva egyetlen a maga nemében az egész világon. Egy roppant nagy trombita ez, a melynek átmérője a keskenyebb végén hat hüvelyk, és azt a mély, földrengető hangot, melyről a bécsi köztárlat látogatóinak már lehet némi fogalma, épen az idézi elő, melynek romboló dühöngése ellen a hang intőjel akar lenni — t. i. a tenger maga.

Ama számtalan sok barlang között, melyeket a hullámok örökös rohamai a sziklákba véstek, egynek a tetején nyilása volt, melyen át a barlangba rohanó hullámtorlat iszonyu erővel tolta ki a benszorult levegőt. E különös természeti tüneményt igen ügyesen tudta fölhasználni az emberi ész találékonysága. A trombita vagy ködkürt kisebb — ugynevezett ajkvégét a sziklaüreg nyilásához erősitették, s mikor a hullámtorlat legdühösebb ostromokat intéz a szikla ellen s oly iszonyu nagy hullámokat indit a barlangba, melyek közül a leggyöngébb is ezer darabba zuzná a legnagyobb hajót s legénységét egyetlen rohamával meg tudná semmisiteni — akkor a fölbőszült elemek háborgása egyszersmind a vészjelző kürtöt is folytonosan fuvja, s igy a ködben, sötétben bolyongó hajókat önmaga inti maga ellen óvatosságra. A hang, melyet ily módon a természet maga idéz elő, hét-nyolcz mérföldnyi távolságra is elhallatszik. Sajátságos, és a ki eredetét nem ismeri, arra nézve valóban megdöbbentő hang ez, mert csak időnként s akkor is valami különös, megszakgatott üvöltés-gyanánt hallható, a mint a vihar szeszélye hozza magával. Mikor az apály beáll, egy-két óráig teljesen szünetel, azután ujra kezdi borzalomgerjesztő, de mégis jótékony zenejátékát.

A mint az utazó a kaliforniai partok mentében a tengeren délfelé halad, mind szebb és szebb, tropikus növényzetü tájak mosolyganak felé a partokról. A partvidékek itt már mindenütt gondosan be vannak ültetve a legpompásabb gyümölcsfákkal s főleg szőlővel. A helységek egymást érik a parton, és alig van előkelő, gazdag san-francziscoi lakos, kinek e szép helységek valamelyikében nyaralója és gyümölcsös kertje vagy másféle ültetvénytelepe ne volna. Az első nagyobb helység, nehány mérföldnyire San-Francziskótól dél felé, Santa-Cruz egykori spanyol hittérítő telep, most virágzó város 3000 lakóval. A kéjutazók itt rendesen odahagyják hajóikat, hogy kényelmes kocsikon a Part-hegységen (Coast-range) tul hét mérföldnyire fekvő San-José-ba menjenek, s az ott elterülő valóban ritka szép hegyvölgyes tájképekben gyönyörködhessenek. Az ut eleinte kopár, homokos lapályon visz keresztül. De alig hogy az utazó a Part-hegységek forrásgazdag völgyeibe ért, kitárul előtte a világ egyik legszebb körlátványa, melyet a forróövi buja növényzet majdnem páratlanná tesz a maga nemében. „A babér-, cser-, tölgy- és fenyőfák ily nagyszerü alakjait“ — irja elragadtatással egy német utazó — „sehol sem láttam Észak-Amerika területén. A vörös fenyők egyenlő vastagságu, rovátkás oszlopéhoz hasonló egyenességben 80-, néha 100 lábnyi magasságra nyulnak föl a tiszta ég azurkékjébe, s az ut minden lépten-nyomon uj meglepetéseket tárt elénk s majd termékeny völgybe ereszkedett alá, melyben gyümölcsös és veteményes kertekkel körülvett ranchok (földmives lakok) kéményei füstölögtek, majd meg szédítő magasságra kígyózott föl a hegyek oldalán, honnan egy-egy tisztáson át a legpompásabb erdei tájképek körlátványa büvölé el bámuló tekintetünket.“ Szóval e vidék a különben is nagyon termékeny Kaliforniának legszebb Éden-kertje, a mely valóban ritkitja párját az egész Amerika területén. Büszkék is rá a kaliforniaiak. A bécsi köztárlaton száz meg száz fénykép (Watkins-nak san-franciskói műterméből) dicsőitette Kaliforniának legszebb tájait, s az amerikai osztály műkiállitásának legérdekesebb részletét e gazdag fényképgyüjtemény képezte. Harmadik rajzunk e gyönyörü tájak előcsarnokát tünteti föl, ott, a hol a San-José-ba vivő ut a Part-hegységek völgyeibe ér. Ha már a kezdet is oly szép, festői, milyen lehet a folytatás, hol a lég üdébb, a növényzet bujább s az emberi munkásság a természet bőkezüségével karöltve igyekezett az egész tájnak paradicsomi szinezetet kölcsönözni? **S. L.**

A szoroskői orosz támadás.

(Jelenet az 1849-diki szabadságharczból.)

LEHOCZKY TIVADAR-tól.

(Folytatás.)

Az élelmi szereknek kényszermódon behajtása végett, minthogy a tengernyi nép a Dukláról vont szállitmányokat csakhamar fölemészté s különösen nagy hiányt szenvedett a lovak részére szükségelt takarmányban, mindinkább erélyesebb intézkedéseket kezde Paskevits tétetni; eleinte csak Kassa környékéről, utóbb azonban távolabb vidékekről is szállittatott Kassára s Tokaj felé menő serege részére élelmi czikkeket, különösen a végből, hogy mielőtt Debreczen, a magyar fölkelés főfészke felé vezetné seregét, annak részére három heti élelmi készletet gyüjtsön össze. S a nép, mely részint a május 18-ki magyar miniszteri fölhivás folytán hazafiui kötelességből, részint azért, mert a requiráló hadak előtt lovaglott kozákok falánkságától s rablásaitól elrettent, ellenséges indulatból is, nemcsak jól elrejté készletét és marháját az erdőkbe hajtá, hanem, hol szerét tehette s a be-becsapó haddal megmérkőzhetni vélt, annak ellent is állott, s itt-ott erővel is meghiusitá a kényszerü követelést.

Igy történt, hogy julius 1-jén egy száz főből álló orosz csapat jelent meg Tornamegye nyugoti szélén a Szoroskő-hegy alatt fekvő Almás nevü magyar faluban, meghagyván a birónak, hogy addig, mig a szomszéd Jabloncza nevü helységből visszatérnek, 30 darab vágó marhát állitson ki a község, melyeket az orosz sereg számára Kassa felé hajtandnak, vonakodás vagy ellenszegülés esetében tüzzel-vassal fenyegetvén a helységet.

Daczára e szigoru nyilatkozatnak, az almásiak közül többen fölsiettek a helység fölött meredeken emelkedő, kopár mészszikla hegyre, onnan segitséget hivandók. E nyugatról kelet felé hosszan huzódó, lent a falu körül szőlővel, fentebb azonban csupán gyér cserjéssel födött sziklahegy oldalán, itt-ott magas kőfallal bástyaszerüen keritve, a kassa-rozsnyói országut huzódik, mig fönt a Szoroskő tetején rideg kőszirtektől környezve tágas fensik terül el. E magaslat nyugoti alján Gömörmegye keleti szélén fekszik Hárskut nevü falu, mely Tornamegyének határát képezi, akkép, hogy a délről emelkedő Somhegy, majd K.-H.-Hosszurét s Jólész fölött merészen emelkedő jóleszi hegylánc szürke kiálló párkányával és északfelől a Dernő és Bárka felé nyuló zord sziklahegységek félkörben bekeritik azt a regényes, bájdús, a déli és nyugoti oldalról is festői hegyekkel ellátott mély, öbölszerü völgyet, melynek északkeleti szélén egy elszigetelt kupalaku szürke mészszikla-ormon a lovagkorból fennmaradt krasznahorkai vár festőileg emelkedik, mig alatta a hasonnevü helység fekszik; távolabb a kerek völgy nyugoti szélén Rozsnyó városa látszik, magas sugár tornyaival s fehérlő kiváló házaival; dél felől a Berzéte fölött óriásilag emelkedő sziklafalak között eltünő Sajó folyó csillog, mig a láthatárt főleg észak felől a felhőkig emelkedő Pozsárló, a 4020 láb magas Nagyökörhegy zárja be, nyugoti távlatban pedig a Királyhegy óriás tömege kéklik.

A Dernő és tovább Bárka helységekkel ellátott s a Csermoslya pataktól áztatott keskeny völgy kelet felől egy jókora mérföldnyi kanyarulat után azon sziklarepedésszerü, csodálatos alkotásu mély hasadékba nyilik, mely szádellői völgy néven ismeretes, s melyen át a Szárpatak kigyódzik a Torna fő és széles völgyébe, melynek oldalait szintén festői sziklacsoportok szegélyzik; egyébiránt a tornai várrommal koronázott kupalaku hegy táján is nyilik egy átjárás és keskeny völgy Falucska felé, melyen át a tulsó oldalon fekvő Bárka vidékére juthatni.

Történetünk idején, 1849. junius hó végén, a Hárskút fölött emelkedő szoroskői fensikon a gömörmegyei hatóság rendeletéből a pelsöczi nemzetőrségből egy jókora fegyveres csapat tanyázott, a végből, hogy a Kassa táján táborozó orosz sereg portyázó s netán ide vetődő csapatait a megyébe való betöréstől a határszélen visszatartóztassa.

Az almási küldöttek tehát ez őrcsapathoz siettek, annak a Jabloncára élelemszerzés végett vonult orosz csapat szándékát tudtul adván.

E hirre a muszkával szembe szállani vágyó jóvérü magyar nemzetőrökből ötvenen fölkerekedtek Almás felé, hogy az ottani lakosokat az oroszok zaklatásától megóvják. Azonban a mintegy félmérföldnyi uton, e csapatból alig maradt 20, a többi, kik csupán lándzsával voltak ellátva, lassanként visszafordult, mig a lőfegyverrel birók Almásra érkezvén s a hir valóságáról meggyőződvén, a hosszan elnyuló falunak Jabloncza felé eső szélén egy támadásra alkalmasnak kiszemelt kertben megállapodtak, ugy hogy ők a visszatérő oroszokat rejtekökből a sürü fáktól elfedve észrevétlenül jól láthatták.

E helyzetben bevárván a Jabloncáról mitsem gyanitva, nyugodtan, szekereken közelgő s a requirált marhát hajtó orosz katonákat, azokat elébb sortüzzel, azután pedig szuronynyal megrohanták, mire a váratlanul meglepett s több ember eleste folytán meggyengült csapat, bár számra a támadó nemzetőröket többszörösen meghaladta, a hajtott marhafalkát hátrahagyva, eszeveszetten megfutamodott,

ellenben a rohanó pelsöczi nemzetőrök, kik közül csak egy maradt a csata terén halva, helyöket vitézül megállották.

Az Almásról ily csufosan elkergetett oroszok egyenesen Kassára siettek, s ott a történteket Paskevitsnak bejelentették. Paskevits a vett értesülésen, hogy az élelemgyüjtés Tornamegyében népfölkelés által gátoltatik s a szállitmányok erőszakosan lefoglaltatnak, fölindulván, Sasz tábornokot, ki Árvából, hol Grabbe tábornok által fölváltatott, nemrég Kassánál csatlakozott a főseregéhez, egy ezred cserkeszszel, kaukazi vad muzulmán lovas néppel és három hegyi ágyuval küldé a támadólag működő fölkelők elrettentésére és megfenyitésére.

Az almási jelenet folytán gyanitották a mieink, hogy a támadást az oroszok megtorlatlanul nem hagyják, azonban a kellő mérvü óv-intézkedés rögtöni megtételével mégis késtek; s csupán arra szoritkoztak, hogy a szomszéd K.-H.-Váralja, Hosszurét, Hárskut, Dernő, Pacsa s e tájbeli nemzetőrséget s keresztes népet jól-roszul fegyverezve, a Szoroskő fensikjára csőditették; oda rendeltetett egy kis csapat a gömöri nyolczhónapos önkéntes mozgó nemzetőrségből is, Malinák Károly hadnagy vezérlete alatt, kik szuronyos lőfegyverrel voltak ellátva, s egyenruhájuk egyenlően veres zsinórzatu kék áttilából, szürke nadrágból s kék sapkából állott. A leginkább lándzsával, kaszával és vasvillával, s csak kivételkép vadászpuskával fegyverzett fölkelt pórnépből álló tábor lelkészeül a hazafias érzelmü s a forradalmi ügy iránti hő buzgóságáról ismert rozsnyói r. kath. áldozár és tanár Hokky István ajánlkozott, ki a kormány intézkedéseihez képest arra határozta magát, hogy összeütközés esetében Kapisztrán János példájára föltüzött kereszttel buzditva vezesse a fegyvereseket a haza leigázására törekvő idegen hadak ellen. Maga a gömörmegyei kormánybiztos Ragályi Miksa, a további intézkedés folytatása s a fölkelés rendezése végett személyesen is megjelent e tájon s Barkán a lelkésznél s a környéken tartózkodott. (Vége követk.)

Az emberi nem legrégibb nyomai.

(Dr. Thomé könyvéből.)

(Folytatás.)

Az arcznak tudományos szemlélete (a physiognomia) rendkivül érdekes. Szólottunk már az állkapcsok állásáról. Előrenyuló állkapcsokkal, ha nem is mindig, de gyakran, kevésbbé kifejlett orr van kapcsolatban. Az állkapcsok és az orr viszonya az arcz szélessége-, a szemek közötti tér- s a koponya alapjához, igen fontos jellegeket képez, melyekre a fajkülönbségek alapitvák. Az arczcsontoknak a halántékcsontokon való tulemelkedése, a keskenyhomloku négeracznak, pl. négyszögletes kinézést kölcsönöz. A mongolok széles homloka ötszögletüvé teszi az arczot. Az arcznak legnemesebb alakja a tojásdad idom. Az orrcsontok is alkotnak fajkülönbségeket, a szerint, a mint többé-kevésbbé meredek lejtőt képeznek egymással, vagy pedig laposan terülnek ki, s igy képezik támasztékát a legkülönfélébb orrformáknak, a merész sasorrtól kezdve egészen a majomszerü lapos orrig. A szemüregek is különféleképen vannak alkotva: majd négyszöget képeznek, majd kerekek, majd szélesebbek mint magasak. A chinaiaknál a szemüreg legnagyobb átmérője kivülről be- s alulról fölfelé ferdén, szemnyilásukkal épen ellenkezőleg áll. Az egyéni változásoknak annyira alávetett fül hasonlóképen képez fajkülönbségeket: kicsiny és vastag az a négereknél, nagy és vékony a mongoloknál.

A mellkas alkatát az éghajlat viszonyai határozzák meg. A forró égöv alatt, hol a tüdő működése csekélyebb, az altest szervei vannak tulnyomóan kifejlődve s a mellkas hengeres. Ellenben északon, hol a tüdőt a hideg izgatja, és a magasan fekvő vidékeken, hol a ritkább levegő miatt gyakori lélegzetvételre van szükség: a mellkas nagy terjedelmü s hordószerü alakot nyer. Körülbelül összefüggésben van ezzel a különböző fajok gégefő-szerkezetének nem épen lényegtelen különbsége is.

Az európai nemes alkotásu lábnak ismertető jelei: az első ujjnak (a lábhüvelyknek) nagysága és a másodikhoz való szoros hozzáfekvése; az egész lábnak boltozatos alkata s különösen a talpnak boltives hajlása. A négereknél e tulajdonokkal épen ellenkezőket találunk: első ujjok kicsiny s a másodiktól eláll; lábuk — a mint mondani szokták — telitalpu. Ehhez járul még némely fajoknál, a lábizületeknek a majmokéhoz hasonló mozgékonysága. Igy a polynesiai malay megfog valamit lábával s odanyujtja szomszédjának, a nélkül, hogy teste megmozdulna. Az európaiak persze ezt már elfeledték, gyakorlatából kijöttek; elfeledték, nemcsak mivel nem gyakorolták, hanem a lábbeli viselése következtében is, mely különben gyakran a nemesalkatu lábat is eltorzitja. — Aránylag kevésbbé vannak tanulmányozva a kéz alakjai. A néger- és hindunak, e két ellentétnek pl. átalában hosszu keze van, csakhogy a hindué a hosszas, keskeny, arisztokratikus kéznek felel meg, mig a négerkéz, valamint a kéz szára is, az alkar, már tulhosszu.

A földön szétszórva élő népek között jellemző különbséget képeznek a nyelvbeli különféleségek is, melyeknek az egyes fajok megkülönböztetésénél, mindenesetre tekintetbe kell jönniök; ez idő szerint azonban még lehetetlen megállapitani, vajjon a nyelvbeli különbségeken alapuló ethnographiának, azaz: az emberek nyelvök szerint való összeállitása és osztályozásának adjunk-e előnyt a testi szervezetbeli különbségekre alapitott beosztás fölött, vagy pedig e kettőnek egyesitésére törekedjünk. Ez utóbbinak nehézsége különösen abban rejlik, hogy a nyelvbeli különbségek a test szervei szerint megállapitott fajokra nézve nem igen vágnak össze; elgondolható azonban, hogy kezdetben ez nem volt igy, s hogy egyes különböző nyelv-törzsek a haladó művelődéssel nagyobb tért nyertek, másokat elrontottak, talán meg is semmisitettek.

Legujabban nem kevesebb mint 860 nyelvet s valami 5000 tájszólást különböztetnek meg, melyeknek elterjedési területe gyakran igen különböző. Igy Amerikában egyes nyelveket csak 15—20,000 ember beszél, mig a művelt népek nyelve milliók és milliók között van elterjedve. (Vége követk.)

Utazás a tenger alatt.

— Első rész. —

IV. Fejezet. — A vizi ember és hajója.

A hajó-tulajdonos volt. E szavakra Ned is elbocsátotta martalékát s fölegyenesedett. A tanár bámulva tekintett a magas, nyugodt fölényü férfiura, ki őt anyanyelvén szólitotta meg. S várta, hogy folytassa.

— „Uraim!“ — folytatá ez — „én egyformán beszélek francziául, angolul, németül és latinul. Történetük e négy nyelven egyezőleg előadásából meggyőződtem, hogy igazat beszéltek. De előbb meg akartam önöket ismerni, azután pedig megfontolni, mi-tevő legyek önökkel. Valószinüleg már meg is sokalták a várakozást elhatározásomra. Soká haboztam. Önöket a balsors oly ember utjába vetette, a ki teljesen szakitott az emberiséggel. Önök megzavarták s fölfedezték létem titkát —“

— „Akaratlanul“ — vágott közbe, mintegy mentségül, Aronnax tanár.

— „Akaratlanul?“ — válaszolt gúnyosan az ismeretlen. — „Tagadhatják-e, hogy szándékosan üldöztek; hogy üldözésemre szerelték föl a Lincoln Ábrahámot; hogy ágyugolyókkal lövöldöztek rám s Ned mester szigonyt is dobott nyakamba?“

— „Mind ez abban a hitben történt, hogy nem emberrel és hajóval, hanem egy tengeri szörnynyel, az óriási Narwallal van dolgunk.“

— „Jó. Mindegy is már. Elég, hogy önök, mint ellenség, hadi foglyul estek kezeimbe. Ki kéri önöket számon, ha hajóm gerinczén künn hagyom s magam lassan a mélységbe sülyedek. Nem volna-e jogom rá?“

— „Mint vad embernek, talán. Mint polgárisult embernek: nem.“

— „Ne hivatkozzék ön polgárisultságomra. Én megszüntem az lenni s végkép szakitottam a polgárisultsággal és az emberekkel.“ E szavakat mondva, a harag és megvetés villáma lövelt szemeiből: egy rejtélyes mult, valamely nagy csalódás (vagy tán bün!) kisérteti fénye világolt tekintetében. De csakhamar ismét leküzdötte fölindulását, visszanyerte nyugalmát s folytatá: „Soká haboztam. Végre elhatároztam megkimélni önök életét; csupán egy föltételt kötök ki: ha azt elfogadják, — s erre az ön szava nekem elég biztositék.“

— „Szóljon, uram. Remélem: föltétele nem ellenkezik a becsülettel.“

— „Semmikép nem. Lehetnek, talán ritkán, oly előre nem láthatott körülmények, események, jelenetek, melyeket önöknek nem szabad látniok. Ilyenkor kénytelen leszek önöket nehány órára, talán napra, czellájokba zárni. Erőszakot használni nem akarnék. Önnek meg kell igérnie, maga s társai nevében, hogy ily esetben egyszerü parancsomra föltétlenül engedelmeskednek.“

— „Elfogadom; csak egy kérdést intézek önhöz, engedelmével.“

— „Szóljon.“

— „Ezenkivül szabadok leszünk hajóján?“

— „Igen.“

— „S mit ért ön e szabadság alatt?“

— „Hogy itt épen ugy jöhetnek, mehetnek, láthatnak, észlelhetnek, vizsgálódhatnak — mint magam s embereim.“

— „És adandó alkalommal, távozhatunk-e hajójáról?“

— „Soha. Önök létezésem titkát visszavinnék a világba, melynek arról nem szabad tudnia. De ez iránt nem követelek önöktől semmi fogadást, igéretet, becsületszót. Önöket itt tartani s megőrizni az én gondom. Nem önöket tartom s őrzöm én itt — hanem titkomat. Ismétlem, az egyetlen föltétel, melyet önök elébe szabok, hogy amaz előfordulható ritka esetekben, egyszerü fölszólitásomra, czellájokba vonuljanak s oda bezáratni engedjék magukat.“

— „E föltétel fölött nem enged ön alkudozni?“

— „Teljességgel nem.“

— „Tehát: élet vagy halál?“

— „Ugy van.“

— „Elfogadom a föltételt. De jegyezze meg uram: a hajóhoz nem köt becsületszóm.“

— „Legkevésbbé. S most még egyet. Társairól nem szólva, önt, Aronnax tanár, ismerem. Könyvét gyakran s gyönyörüséggel olvastam. Ön sokat tud a tenger titkaiból. Tud annyit, a mennyit a száraz szemléldéjéből tudni lehet. De sokat nem látott s nem tud még. Itt lesz alkalma kipótolni ismerete hézagait s remélem szivesen veendi ez alkalmat. Sok bámulatos csoda fog föltárulni szemei előtt. Még egy körutban, — ki tudja nem utoljára-e? — szándékom bejárni a tenger alatti világot, s annak tévegeit és rengetegeit. Önt a sors, a véletlen, uti társamul rendelte: vegye hasznát e szerencsének; — ennek fogja köszönhetni, ha földünk vizboritott felületének utolsó titkaiba is behatolhat.“

Aronnax meg volt hatva. „Még egy utolsó kérdést, uram. Mi néven nevezhetem önt?“

— „Az én nevem Nemo kapitány; hajómé Nautilus; önök a Nautilus utasai; s ön, uram — tevé hozzá udvarias meghajlással — a Nemo kapitány vendége.“

Ezzel intett a hajó-szolgának: „Vezesd e két urat szobájokba, hol az ebéd vár reájok. Tanár ur az én asztalom vendége lesz.“

S ezzel utasainknak a Nautiluson elfoglalandó helyzete egészen tisztába volt hozva. Szükségtelen megjegyezni, hogy a czethalásznak legkevésbbé sem volt kedve fölhagyni fenekedéseivel a hajó és gazdája ellen; s hogy Conseil föltétlenül alá rendelte magát annak, a mit ura tett és teendő volt.

Aronnax tanár követte Nemo kapitányt. Először is az ebédlőbe léptek, mely a legcsinosabb angol urilak ebédlőjével is kiállhatta volna a versenyt. Csak kettejökre volt teritve; s az asztal, mind az edényeket, mind tartalmukat illetőleg, bőven és izletesen volt ellátva. Feltünő volt itt is a kenyér és bor teljes hiánya. A kapitány ezt készségesen megmagyarázta. „Szakitottam,“ mondá, „a száraz földdel s minden termékével. Semmi sem jő asztalomra, a mit nem a tenger nyujt. A tenger a föld tulajdonképi, tulnyomó eleme. Földünk fölületének hét tized részét tenger boritja; s élelmi szerekkel oly dúsan el van látva, hogy teljességgel nem szorul a földre. Állati és növényi tápnak nagy bőségében s nagy választékában vagyunk. — Ön e tálat valami szárazi állat, pl. borju

husából készült filet-nek gondolta, nemde? Tekenősbéka. Szakácsom nagyon ügyes." — S igy tovább.

Ebéd végeztével a könyvtárba mentek. Ez tágas terem volt, körül magas könyvállványokkal, alattok elnyuló kényelmes szófákkal, iró- s olvasó-támlányokkal. E terem is, mint a többiek, felülről, félgömb-alaku üveglámpák utján kapta a világosságot. A könyvek nagy száma, csinja, irodalmi s műbecse meglepte a tanárt, ki meglepetésének s méltányló itéletének nem is késett kifejezést adni.

— „Ez becses és kedves hely nekem" — felelé Nemo, — „hol is lehetne egy könyvtár inkább helyén, hol van jobb magány és kedvezőbb alkalom a tanulmányra: mint a tenger fenekén! Ah uram, itt van a kényelem, a szabadság, a boldogság!"

— „Ön nagyon szereti a tengert!"

— „Hogy' ne szeretném! A tenger mindenem. Lehellete tiszta és egészséges. Végetlen magány, a hol az ember soha sincs egyedül, mert mindenütt életet érez lüktetni maga körül. A tenger a természetfölötti és csodás lét emeltyüje s éltető eleme; örök mozgás és merő szeretet; kifogyhatatlan tárháza a kincseknek és a csodáknak. Nemcsak élelemmel: ruházattal is ő lát el; s nemcsak a test szükségleteiről, a lélekről is gondoskodik. A természet óriási raktára: az állat-, növény- és ásványország legdúsabb lelhelye. A föld a tengerből merült föl, ebben kezdett élni. Örök mozgásában a legteljesebb s legméltányosabb nyugalom van. Zsarnokok nem igázhatják le, nem mérhetik föl, nem osztozhatnak meg fölötte. Ha fölszinét szánthatják is hajóikkal: harmincz lábnyi mélységben már megszünik hatalmuk. Ah, uram! Meneküljön a tenger kebelére. Itt a függetlenség! Itt semmi bajom a világgal, itt szabad vagyok!"

E lelkesült szavak után ismét a könyvtárra forditotta vendége figyelmét. „Ennyi emlékem van a szárazföldről, mondá. Elhoztam onnan a mi igazán becses és értékes összes termékeiből. De ezek sem a föld termékei, a szellemek nem térben laknak. Itt együtt van Mózestől és Herodottól kezdve Hugo Viktorig minden, a mit a bölcsek és költők nagyot, szépet és igazat teremtettek. E könyvtárt az ön rendelkezésére bocsátom. Aztán ez nemcsak olvasó-, hanem pipázó szoba is."

— „Ah, tehát pipáznak is a Nautiluson! Igy ön a szárazzal mégis csak fentartott némi összeköttetést."

— „Teljességgel nem. Gyujtson rá." S egy szivart nyujtott Aronnaxhoz, melynek alakja a londresekre emlékeztetett, de ize elárulta, hogy nem dohányból van csavarva. Egyik alga (tengeri növény) leveleiből volt, mely nicotine tartalommal bir, de kellemesb volt a legfinomabb havannai dohány-levélnél.

Elfüstölve a szivart, Nemo egy ajtót nyitott meg s tágas és nagyszerü terembe vezette be vendégét. Szalon volt, melynek falai díszművekkel, festményekkel, szobrokkal s egyéb műremekekkel voltak megrakva, mintegy folytatásául a könyvtárnak. A terem fenekén nagyon csinos orgona, vagyis fiszharmonika állott. A tudomány és művészet minden ága, a szellemi élvezetek minden segélyforrása képviselve volt a tenger alatt élő szük világban. A műtárgyak mellett a természeti ritkaságok s példányok egész muzeuma foglalt helyet. A tenger állatai, — a zoophyták, polypok, csigák és kagylók, klárisok, stb. soha sem voltak még teljesebb s izletesebben rendezett gyüjteményekben egyesitve, mint e szekrényekben. A terem közepén nagy aquarium állott, tele a tenger élő csodáival.

E nagy teremből nyilt a Nemo kapitány saját szobája, mely neki háló és egyszersmind dolgozó szobául szolgált. Természettani műszerek, idő-, hév-, suly-mérők stb. nagy sokasága függött itt a falakon, mind a legtökéletesebb szerkezetüek s a tudomány legujabb állásának megfelelők, egyszersmind azonban a hajózáshoz mulhatatlanul szükségesek legnagyobbára. A kapitány számára egyszerü vas ágy s dolgozó-asztal, mosdó-készülék s két szék, tehát csak a nélkülözhetetlenül szükségesek voltak a szobában.

Leültek s a kapitány bemutatta vendégének a természettani műszereket, melyeket az különben ismert nagyobb részint. A lég- és vizsulymérők mellett azonban egy ismeretlen alaku készüléket is talált, melyről kérdezősködnie kellett. Nemo kapitány örült, hogy tudós vendégének figyelme arra fordult, mert alkalma nyilt hajója legfőbb sajátsága-, ugy szólván éltető eleme felől nyilatkoznia.

— „Van egy hatalmas, engedelmes, gyors, könnyen kezelhető erő, mely mindenre használható, s mely hajómon minden müködésben az uralkodó. Itt minden általa történik. Ez világit, ad meleget, mozgatja gépeimet s egész jármüvemet. Ez az erő: a villanyosság!"

— „Hogyan! — kiáltá elcsodálkozva Aronnax tanár. — A villanyosság? Önnek hajója a leggyorsabb mozgásra képes; pedig a villanyosságot, mint mozditó erőt, eddigelé nagyon gyöngének és lassunak ismerjük."

— „Az én villanyosságom — felelt Nemo kapitány — nem a mindenki által ismert villanyosság. Elégedjék meg ön, egyelőre csak ennyivel."

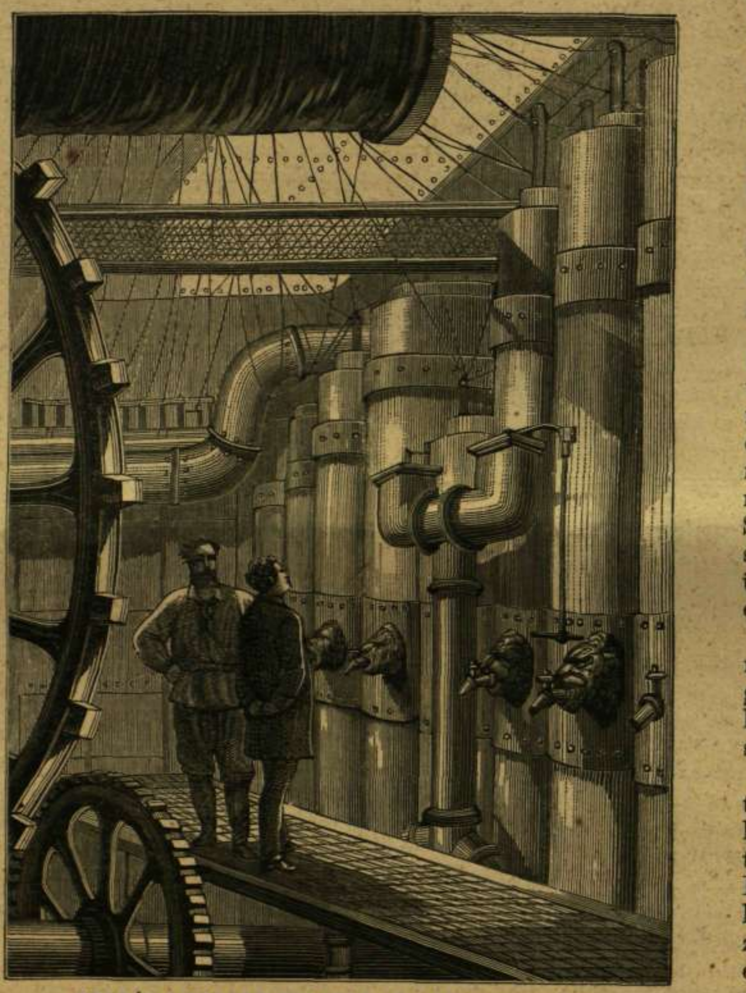

UTAZÁS A TENGER ALATT: A „Nautilus" gépháza.

— „Egyetlen kérdést talán mégis meg fog ön engedni nekem. Azon elemek, melyekből a villanyosságot kifejtjük, pl. a zink, gyorsan elhasználódnak, fölemésztődnek. Honnan pótolja ön a hiányt?"

— „Mondhatnám, hogy a tenger fenekén is van elég zink, vas, arany, réz és mindenféle bánya, csakugy mint a föld száraz kérgében. De megvallom, hogy ezeket soha sem vettem igénybe. Mondhatnám, hogy a tenger vizében folyvást változó hévmérsekletek, áramlatok és viharok mellett semmi sem volna könnyebb, mint különböző irányokba kibocsátott sodronyok s egyéb közegek által magamat folyvást elegendő villanyossággal látni el. De én ehhez a módhoz sem folyamodtam. Megelégedtem egy könnyebb és gyakorlatibb módszerrel. Ön ismeri a tenger vizének vegyülékét. A tenger viz alkatrészeinek 96 és fél százaléka viz, 2 $^2/_3$ százaléka sodium-halvag, továbbá kisebb mennyiségekben keserü sók, mész, kén stb. Tehát a sodium-halvag, a vizen kivül, a legtekintélyesebb mennyiségü alkatrész. Lássa, — ezt vonom én ki belőle s ezt használom föl czélomra."

— „Hogyan? a sodiumot?"

— „Ugy van, uram. Kénesővel vegyitve bizonyos amalgamot nyerek belőle, mely a Bunsen-féle villanykészülékben a zinket helyettesiti. A kéneső nem használódik föl soha s nem szükség megujitani. Csak a sodium használódik föl, azt pedig annyit ad a tenger, a mennyire épen szükségem van. S tudja meg, hogy a sodium-elemek erősebb villanyosságot adnak nekem, mint a zink. Előállitásukra pedig, vagyis a tenger vizéből való kivonásukra, nincs szükségem másra, mint szénre."

— „Hogyan, földi szénre?"

— „A mint tetszik. Mondjuk, hogy tengeri szénre. — De majd meg fogja látni. Egyszer majd elviszem a műhelyembe. Van még időnk rá. Addig is jegyezze meg még egyszer, hogy nekem mindent a tenger ad. A villanyosságot, s az által a világosságot, meleget, életet, mozgást."

— „A levegőt is?"

— „Semmi sem volna könnyebb, mint azt is a tengerből nyernem. De minek? Csak a vizszinre kell mennem s ott tele szedhetem jármüvemet levegővel, mint a czet a tüdőit. Önök ugy is czetnek nézték az én Nautilusomat. Nézze: óráimat is a villanyosság mozgatja s oly pontosan járnak, mint földi órák soha. — De jöjjön. Ismeri már a Nautilus belsejének nagy részét: az ebédlőt, a könyvtárt, a szalont, a muzeumot, a dolgozó szobát. A gépházat is meg fogjuk szemlélni. Előbb még a hajó farába viszem el. Ott megmutatom raktáraimat. Czirkáló csónakom is ott van, melyet halászatra vagy tengeri sétára szoktam használni, mely könnyü, gyors, el nem merülhető."

A konyhán mentek át, a hol a villanyosság fűtött, sütött és főzött. Azután a többi üregekbe, mig végre a gépházba nyitottak.

Ez nem kevesebb mint 20 méter (mintegy 11 öl) hosszu volt; szépen volt világitva s természetszerüen két részre oszlott. Az elsőben voltak az elemek, a villanyosság előállitására, a másikban a gépezetek maguk, melyek a mozgást a hajó csavarjával közölték. Sajátságos bűz, a készülés közben fölszabaduló gázok szaga töltötte be ez üreget; de a mi kevés megszokás után egészen türhetővé vált.

Aronnax a természettudós könnyen fölfogható érdeklődésével vizsgálta e gépezeteket, melyeknek szerkezetét neki Nemo kapitány nem késett megmagyarázni.

— „Kapitány! — mondá, — „látom a dolgot, ismerem az eredményeket, s nem kérdem a titkot, mely alattok rejlik s elvonja magát szemeim elől. Láttam a Nautilus gyorsaságát, melylyel felülmulta a Lincolnét. De mozogni nem elég. Hogy ad ön irányt ez erőnek, e gyorsaságnak, hogy oda vigye a hová ön akarja?"

— „Mindent meg fog ön érteni, — mondá mosolyogva Nemo kapitány, — ha megismertetem önt számitásaimmal. Jerünk vissza szobámba!"

(Folyt. követk.)

Egyveleg.

— **A nők szavazatjoga** az amerikai Egyesült-Államokban napról-napra nagyobb hóditásokat tesz. Igy Michigan államban 56 szavazattal 39 ellenében, Jovában pedig egy szavazat ellen az egész törvényhozás által elfogadtatott oly módositvány az alkotmányhoz, mely megadja a nőknek a szavazatjogot. Hasonló javaslat fogadtatott el Rhode-Island állam törvényhozásában 45 szóval 17 ellen. Már most kiváncsian várják, hogy a második kamarák is magukévá teszik-e a határozatokat.

— **Az emberi tagok értéke.** Egy londoni biztositó társulat baleset-kárpótlási táblázata következőleg becsüli meg az ember egyes tagjait. Az 1000 font sterlinggel biztositottnak egyik szemének elvesztéséért 140 ft, mindkét szemért 350 ft, egy karért 140 ft, mindkét karért 350 ft, egy vagy több ujért 35 ft, egy lábszárért 40 ft, mindkét lábszárért 350 ft, egy kézért 70 ft, egy lábért 140 ft sterling kárpótlást nyujt.

Adalékok a magyar szinészet történetéhez.

II.

Sikertelen kisérletek. — Egy műkedvelői előadás 1789-ben.

A szinészet ügyének műkedvelői uton meginditására a példát Erdély szolgáltatta, a hol, mint az adatok szólanak, gr. Bánffy Györgyné házánál tartatott meg az első magyar műkedvelői előadás Kolozsvárt, 1765. Fájdalom, minden további eredmény nélkül, a mennyiben majdnem 20 évnek kellett elmulnia, mig egy második ilyen elkövetkezett.

Pesten látjuk e másodikat, a német szinészetnek már akkor egyik elsőrendü városában, 1784-ben. A nem rég napvilágra került adatok szerint, ugy látszik, gr. Ráday Gedeoné volt az eszme, övé az érdem, hogy e kisérletet megtette. Egy előttem fekvő jegyzet szerint „Gyarmathy Sámuel, később orvos és tanár († 1830) volt a sugó ez előadásnál; s ugy látszik, a tagok összekeritésében is ő a főmunkás tag. Waltron szerepére ő szerzett egy magyar fiatal embert, valamint a városi szintársulat igazgatójának német feleségét is ő tanitotta be a Waltronné szerepére s az „akczióra."

Megtörtént s elmult a nélkül, hogy mélyebb nyomokat hagyott volna maga után; de érdeme, hogy a testvér főváros népének megmutatá, hogy magyarul is lehetne ilyesmit próbálni.

A harmadik példával a Szepesség közepén, Lőcsén, találkozunk 1789-ben. Ezt illetőleg leghelyesbnek látom, ha, magam előadása helyett, azt a tudósitót szólaltatom meg, a ki erről a magyar olvasó közönséget értesitette. Találtatik e jelentés az 1789-ki Magyar Kurir[1] 54. számában, a 776-dik lapon, következőképen:

— „Lőtse, 22. Juny. — Itten Lőtsén, a mult farsangi napokban nem levén a szokott mód szerint mesterséggel tanult és azáltal élelmét kereső comediások: tehát az ifjabb vármegyetiszt urai magok német nyelven minden héten kétszer jelesen játszottanak és szép comediákat produkáltanak.

Egyszer oly nemes gondolat ötlik az eszébe Méltóságos Cons. és ord. V.-ispán Horváth Imre urnak, a ki máskülönben is, mint igaz magyar vér, a magyar nemzetnek diszét és érdemét veleszületett természeti hajlandósággal kivánja előmozditani és öregbiteni, hogy ne csak a német fiak, hanem a született magyar ifjak is a magok élő magyar nyelveken játszodnának valami szép játékot a közönséges Theatrumon, a kik, szinte mint más nemzet, minden jeles dolognak elkövetésére alkalmatosak.

Nem is hagyá füstbe menni ezen fent emlitett tekintetes Szepes vármegy érdemes V.-ispánja gondolatját, hanem mennél hamarább comediákat foglaló magyar könyveket szerezvén, az itten mulató magyar nemes ifjuságot arra birá, hogy a németek közt is magyar nyelvünk diszeskedne, és magyarul játszana.

Meg is történék ez már kétszer.

Az első játék husvét harmadik, vagy husvét után való nap, a melyben is a sok körül-belül levő nemesi renden kivül még a Kassai kerületbeli comissarius Szent-Iványi ur ő Excellentiája, a Szepes vármegyebeli szepesváraljai püspök méltóságos gróf Révay ur ő Nagysága a Cáptalannal együtt jelen lenni méltóztattanak, melyet egy német comedia is meg nem nyerhetett. Oly jelesen mene pedig véghez ezen magyar comédia, hogy mindenektől az örömkiáltást jelentő tapsolás nagy harsogással hallatott, a honnan következett az is, hogy másodszor is pünköst után való nap, sok idegen uraknak jelenlétekben producaltatnék.

Hogy pedig azt is megtudhassa az Ur, micsoda játékot játszottanak és az azért esett fizetést mire forditották: ime, egy, azt megtanitó jelentést is nyomtatásban levelembe zárva küldök.

A komediát jelentő nyomtatás szóról szóra ez:

SZOMORU JÁTÉK.

CONSTÁNTINUS

vagy:

Konstantinusnak Leo Római Tsászár Artemiussal a Romanus fiával való eltserélésérőI.[2]

Beszélgető Személyek.

Konstantinus, Artemius Neve alatt . . . I. A.
Romanus, az Ország Gondviselője . . . . O. I.
Fókás, Fő-hadi-vezér . . . . D. F.
Mauriczius, a Tanáts Eleje . . . . . . P. I.
Basilius, Konstantinus Nevelője . . . . K. I.
Artemius, Romanus Fija, mindazáltal Konstantinus Neve alatt . . . . V. S.
Leontzius, az Udvarhoz tartozó vitézeknek Tisztviselője . . . . V. I.

Ezt a játékot ezen Lőtse Királyi Várossában az itt mulatozó Nemes Magyar Ifjuság ezen T. N. Szepes Vármegye Fő-Urainak javaslásokra, a mostan folyó Junius Hónapnak 7. napján öt Képezésekben fogja Anyai Nyelvén ismét felállitani, és a Bemenetel-pénz mostan is az Ellenségtől elpusztittatott nyomorult Banátosi Felebarátinak felsegélésekre forditani.

Az elsőbb Helyekért esni szokott fizetést bizza a T. Uraság meghatározhatatlan szives indulatjokra.

Az alsóbb Helyeknek pedig ára . . . 10 kr.

A Játék kezdődik estvél 5 órakor.

Ezen komediát azért kivánom az Urnak tudtára adni, hogy az Ur által a magyar nemzetnek örömére ezen hir hallása kitrombitáltassék, és tudják meg, hogy nemcsak a német, franczia, olasz és anglus, hanem a magyar is tud, ha akar, valamit."

— Eddig az érdekes hirlapi tudósitás, melyben mig egy részt sajnálva nélkülözzük a szereplő ifju magyarok egész nevét, e bátor argonautákét[3], a kik megmutatták, hogy a magyar is tud, ha akar, valamit, s utat nyitottak azok előtt, a kik majd eljövendők, hogy tüzetesen esküdjenek a magyar Thalia papjaivá, másrészt örömmel lep meg az a világos látás, mely a magyar szinészet czélját oly szépen állapitja meg, mely szerint az, eltérőleg a „német comediások" kenyérkeresetétől, abban határozódik, hogy „a magyar nemzeti nyelvnek legyen diszre emelője a németek között," tehát a nemzetiségnek legyen őrzője, fentartója azon mindent elsöprő német irányzattal szemben, melylyel József császár intézkedései boritották el Magyarországot.

Szeliden fejezte ugyan ki magát az iró: de a jobbak elértették, mit rejtsenek, hová czélozzanak a szavak, s igyekeztek az eszmét tovább adni. A lángbuzgalmu Péczely „Mindenes Gyüjtemény"-ének 2-dik negyedében a 68. lapon[4] nem is kételkedett buzditólag emlékezni meg a „lőcsei eseményről", s ekképen ir okt. 14. kelt levelében:

— „Örömmel értettük, hogy Szepesben s más vármegyékben is némely nemes ifjak magyar komédiákat játszanak. Ennél nincs egy-egy jobb eszköz nyelvünk gyarapitására s a jó izlésnek terjesztésére . . . Kivánni lehetne, hogy a nagy városokban komédiaszinek épittetnének, a hol született nyelvünkön lennének komédiák. Igy holmi csapongó olaszok s más országkerülő idegenek (nem merte mondani, hogy német komédiások) nem jőnének be, hogy nemzetünknek s nyelvünknek boszantására, holmi aláváló komédiáknak játszásokkal kicsalják pénzünket."

És mintha érzené sulyát azon lehető ellenvetésnek, hogy nincsenek magyar nyelvü drámák, siet kijelenteni biztató megnyugtatásul:

— „De ha ez még messze vagyon is: legalább azok a nemes ifjak, a kik mind az oskolákban, mind kivül ilyen mulatságokkal fogják tölteni idejeket, ne gondolják, hogy a válogatott és remek munkákban szükséget lássanak. Egy munkás hazafi Pápán leforditotta s versekbe foglalta Lessingnek nevezetesebb darabjait, azokon kivül Johanna Grajat s másokat is. Egyebütt is vannak sokan, a kik részszerint eredeti, részszerint forditott vig- és szomorujátékokat nyomtattatnak. Itt Komáromban sajtó alatt vagynak Merop, Tankréd és Alzir. Ezek három remek munkák, melyeket forditott Pétzeli József," stb.

Ime egy szerencsés ötlet, sugalva a hazafiság által, melyet megvalósit a nemzetiség érzelme, szárnyára vesz a hir; mely lángra gyujtja a sziveket, eszméket hoz forgalomba, melyek nem sokára betörnek az idegen elem nyomása alól fölszabadult ország házába is . . .

Valóban nem csoda, ha még el sem mult egy év, s már megtörtént az apokatastasis, és Pethő-, Soos-, Horváth- s Baranyaiban életre költek Ferenczi György és társainak csontjai, hogy az általok képviselt eszme soha többé meg ne haljon.

Szilágyi István.

[1] A nagy ritkaságu hirlap ez évi egy teljes példánya a szigeti ref. lyceum könyvtárában.

[2] Faludi Ferencz müve 1754-ből.

[3] A lőcseiek talán ki tudnák fürkészni e nevek tulajdonosait. Bár tennék meg; megérdemlenék, hogy ismerjük őket szinről szinre.

[4] Mindenes Gyüjtemény. II. Negyed. Révkomáromban, 1789.

A mult vasárnap történetéből.

A lefolyt hétnek volt egy napja a fővárosban, mely a társadalmi tevékenység, egyesek ügybuzgósága ünnepévé lett, és több fakadozó eszmét a gyümölcsözéshez vezető virágzásban mutatott be. A mult vasárnap, ápril 19-ike volt ez, mikor a közügyek iránt érdeklődő figyelem egész zaklatottsággal vétetett igénybe. A közművelődés ügyeinek nevezetes eseményei csoportosultak össze e napra, s a főváros emelkedésének szellemi tevékenysége jött nagy lüktetésbe.

Három nevezetes közintézet ügye érlelődött meg e nap, az iparmuzeumé, a képzőművészetek „műcsarnokáé" és a népszinházé.

Nézzük sorba a mult vasárnap e kiváló eseményeit.

I. Az iparmuzeum.

Korunkban az ipar az államok jólétének leggazdagabb forrása. A gazdag iparu Franczia ország kifizethette az 5 milliárdnyi hadisarczot a nélkül, hogy hitele csak egy pillanatra is megrendült volna, a nélkül, hogy az államháztartásban zavart idézett volna elő. Magyarországban az eget nézzük, honnan mindent várunk: az esőt, mert földmivelő ország vagyunk, a hol a rosz termést az ipar előnyei nem tudják pótolni. Hogy iparos állam lehessünk, ahhoz a többi közt nagy gyárakra is volna szükségünk, ezek fölállítására pedig milliók és milliók kellenének, nem is emlitve, hogy az osztrák tartományokban a befektetett költségek fölött már tiszta nyereségre dolgozó gyárak működnek, melyek hazánkból minden vám nélkül viszik át a nyers anyagot, s minden vám nélkül hozzák vissza a gyártmányt. Eladjuk a gyapjut és jó drágán ismét visszaváltjuk posztó alakjában.

Iparunk pang, iparosaink átalában csak mesteremberek. Első dolog tehát, hogy a kézi ipart fejleszszük, mely ha virágzik, megalkothatja a gyáripart. De hogyan versenyezhetne a mi iparunk a nyugat e nemü czikkeivel! A vasutak egész könnyüséggel szállitják hozzánk, s boltjaink kirakatai mind a külföld nagyfejlettségü iparából pompáznak. És mégis a versenyképességet kell előteremteni. Ugy képezni az iparost, hogy ne csak a százados formák szerint dolgozzék, hanem igyekezzék kiegészíteni az izlést is, a csinos és találékony előállítás által. Ez az iparos szakoktatás föladata, melynek az első ösztönt kell kifejleszteni. Az iparmuzeum föladata pedig az, hogy a fogékony ösztönnek kiváló mintadarabokat mutasson be, hogy minden iparos, ki ennek gyüjteményeit végig tekinti, azok közt a saját szakmájába tartozó tárgyak legszebb példányait találja föl. Az iparmuzeum másik föladata bizonyos nemzeties eredetiség által is hatni az iparczikkek készitésére. Az indiai és perzsa szövetek a franczia lyoni selyemgyárak mellett is mért oly keresettek? Mert a szinek és alakzatok összeállitásában eredeti sajátosság van. Az iparmuzeumnak tehát arra is hatni kell, hogy az ipar styljébe eredetiséget vegyitsen, mert az ily eredetiség teszi versenyképessé más, hasonló czikkek fölött. Tudjuk, hogy vannak egész vidékek, hol bizonyos szinü, bizonyos régóta divatos virágzatu szöveteket használnak. Ha egy magyar iparos ezeket utánozza, azon a vidéken kiszorithatja a csehországi szöveteket, ha pedig a finomabb kelmékbe, szőnyegekbe és selyembe is át tudja azokat vinni, az átalános piaczokon is meg lesz eredeti jellege kelméinek. A bécsi közkiállitason Oroszország iparczikkeinek eredeti alakzata, szinei, formái nem kis föltünést okoztak. Valami ilyenre van nekünk is szükségünk.

Az iparmuzeumban együtt lesznek a minták, tanulmányozza azokat az értelmes iparos. Az igaz, hogy ez a gyüjtemény csak a fővárosban lesz, de a főváros ipari tevékenysége, öszszeköttetése legjobban képes tömeges föllépése által a jótékony hatás előidézésére, aztán a főváros és az ország egyéb részei közt oly nagy az összeköttetés, hogy a mi itt van, voltaképen az egész államé.

Ezek az átalános eszmék, melyek az iparmuzeumokat létesitették. Nem oly régi eszmék, de máris több nagy város állitott iparmuzeumot,ióta a londoni első kiállitás kitüntette az ipar hatalmát. Már van Bécsnek is, s pár év előtt felbuzgott nálunk szintén az akarat, hogy létesitsünk ilyet Budapesten. Maga a bécsi közkiállitás közeledte gyors tevékenységre intett, mert kiváló tárgyak vásárlására nem várhattunk jobb alkalmat, mint ezt. Az eszme az országos iparegyesületben pendült meg, ha nem csalódunk, 1871-ben; aztán foglalkozott azzal a képzőművészetek társasága is, oly formán, hogy vállvetve állitsanak külön épületet. Másrészt hatalmas ösztönzőül szolgált azon nagy gyüjtemény, melyet Xántus János a kormány megbizásából Ázsiában gyüjtött, mely a nemzeti muzeumban volt elhelyezve, de nagy részben az ipar körébe tartozott.

Az eszmét nem érte az a sok jó gondolatnak közös sorsa, hogy első föllobbanása után kialudt. Országos bizottság alakult az ügyért buzgó férfiakból, kik aztán minden körbe elvitték magukkal az eszmét, s népszerüsitették azt. Mikor pedig gr. Zichy József kereskedelmi és iparügyi miniszter a törvényhozásnál 50,000 frtot szavazott meg a bécsi kiállitásról vásárlandó tárgyakra, akkor egyszerre a terv oly határozott életképességet nyert, hogy most már szivesen foglalkozott vele az is, ki addig csak szép eszmének tartotta, de megvalósulásához nem sok reménységet kötött.

Az országos bizottság nagy tapintattal működött s bécsi vásárlásainál a külföldiek rokonszenvét is annyira megnyerte az ügynek, hogy azok tetemes árleszállitással adták oda a kiszemelt tárgyakat, sőt többen jelentékeny adományokat is tettek. Hazai nagyiparosaink szintén sokat ajándékoztak, ugy hogy e pillanatban 117,000 frtnyi értékü az iparmuzeum gyüjteménye. Pedig abból az 50,000 frtból fedezték a csomagolási és szállitási költségeket is, és vásároltak a kiállitásból annyi csinos szekrényt, hogy e tekintetben évekig sem kell gondoskodni.

Már oly örvendetes stádiumba jutott az iparmuzeum, hogy külön muzeum épitéséről is kezdtek gondolkozni, s a főváros telket adott ingyen. De a közbejött pénzválság és egyéb sanyaruságok miatt e tervről le kellett mondani egyelőre, s a gyüjteményeket a nemzeti muzeum előcsarnokában (mely két nagy teremből áll) rendezték el ideiglenesen. Itt mutatták be ápr. 19-én délután egész ünnepélyességgel, s most vasárnap délelőtt és szerdán délután mindig nyitva van.

A megnyitási ünnepély nagy közönség előtt történt, a muzeum disztermében, hol előbb hat vasárnapon át ugyancsak az iparmuzeum javára fölolvasásokat tartottak. A miniszterek közül megjelentek: gr. Zichy, Trefort és Bartal, s kivülök az országgyülés két házának elnökei, a városi hatóság és egyesületek képviselői, stb.

Keleti Károly, az orsz. statisztikai osztály főnöke és az iparmuzeum bizottságának elnöke szólt először, röviden előadva a iparmuzeum fontosságát és létrejöttének történetét, továbbá a bizottság eljárását.

Aztán Bartal György kereskedelmi és iparügyi miniszter szólt, megigérve, hogy az intézet meleg pártfogója lesz, s ugy üdvözölve az eddigi eredményeket, mint a társadalmi működés gazdag termését. Hivatkozott a közönség meleg támogatására, s megemlitette azt is, hogy fóuraink birtokában tömérdek oly iparműkincs van, melyet ha néha-néha közszemlére engednek át, hálára kötelezik vele az országot, kivált az iparosokat, kik mintaművek látásán képezhetik legjobban magukat. A miniszter egyszersmind köszönetet nyilvánitott mindazoknak, kik e muzeum létre jöttében, oly sikeres buzgóságot fejtettek ki: elődjének, gr. Zichy miniszternek, Pulszky Ferencznek, ki annyit tett ez intézetért s fiát: Károlyt annak rendezésére átengedé, a bizottságnak és elnökének, az iparegyletnek és képzőművészeti társulatnak, Xántus és Römer Flórisnak, kiknek gyüjteménye annyira gazdagitá a muzeum szekrényeit, az ajándékozóknak és az annyi érdekeltséget tanusitó közönségnek, melegen ohajtva, hogy az uj muzeum virágozzék s teljesitse a reményt, melyet közhasznuságához méltán kötöttek.

Most e beszédekre a közönség hangos éljenzése válaszolt. Aztán szétoszlottak az előcsarnok termeibe, hol Pulszky Ferencz mutogatta meg a tárgyakat.

Ez a mi iparmuzeumi gyüjteményünk nem részesülhetett még oly tömeges ajándékokban, mint a bécsi, hol a fejedelmi család tagjai, főurak, bankárok, sőt magyar urak is tömegesen állitották ki családi gyüjteményeiket. A mi nálunk van, az mind az iparmuzeum saját szerzeménye. Leggazdagabb az üvegnemüek, a terracotta, fayence (edény) és porczellán gyüjteménye, továbbá az agyag, a finomabb fém, a lakk, az email, arany és ezüst, fa- és csontfaragás, szövés-fonás és papir átalában derekasan, egyik-másik pedig, mint például az utóbbi, elég gazdagon rendezett gyüjteménynek mondható. Hiányzanak azonban a jelmezek, butorok, a különféle iparművészeti styleket föltüntető gypsz-öntvények, a graphikus művészet számos nemei, fegyverek és más iparágak. A házi iparból is csak a szövés-fonás s áz agyagipar van, még pedig fölötte gazdagon képviselve.

A két nagy csarnokot, s annak minden fülkéjét megtöltik a müipar tárgyai. Már a küszöbnél ott áll Schlick vasöntődéjéből egy egészen vasból készült diszes lépcsőház, apró oszlopzatokkal. Aztán nyomról-nyomra következnek a többi díszes szekrények, melyekben képviselve van máris az ipar az óceán szigetlakóinak primitiv, olykor mégis elmés kézi müveitől kezdve egészen a gobelinek szöveiségig, mely már a festészet müvészetéig hat. A gyüjtemény kiegészitésére föl van használva a hg Widgensteintól a nemzeti muzeum számára vásárolt antikok gyüjteménye is. Az egyes adakozók közül legjelentékenyebbek: az Egger testvérek, Goldschmidt opál-bányatulajdonos, az Alter és Kiss czég szövetekkel, Fischer és Zsolnay (pécsi) porczellángyárosok, Mannschön és Haas szőnyegkereskedők; továbbá külföldről a Villroi és Boch czég.

Legelőször üveggyártmányokkal találkozunk, angol és csehországi gyárakból, melyek kristálytisztasága és alakzati szépsége azonnal föltünik. Aztán a Salviati-féle olasz gyár antik utánzatai következnek, ezek mellett a Widgenstein-gyüjtemény görög antik edényei. Majd faragványok, a vésők különféle müvei Japánból, Khinából, Olaszországból; aztán cserépedények, fayence-k, porczellánok, melyek közt képviselve van Khina, Japán, Sevres, Portland, Herend stb. A bőriparból is jelentékeny gyüjtemény van, mindjárt a tükör-nemüek és mozaik-müvek közt. Ez utóbbi kiváló darabja a Salviati gyárból Leonardo Da Vinci arczképe. Csak rövid pillantást vethettünk a kivánczi tömeg közt az emailok, fénymázos müvek, könyvkötői disztárgyak, régi agyagmüvek, és Zsolnay eredeti alaku edényeinek, a szalma és fonás ipargyüjteményeire. Aztán a második terembe jutunk, hol a 13-ik századtól kezdve napjainkig terjedő spanyol, franczia, hollandbeli házi iparmüveket látunk, köröskörül pedig a hazánkbeli házi ipar termékeit. Az ötvösmüveknek is van már egy kis gyüjteménye. Itt vannak a pompás franczia selyemszövetek, nagy szőnyegek, indiai szövetek és himzések, skófium-varrások, régi egyházi öltönyök, mind a himzés remekei s még sok kiváló tárgy, melyek megismertetése hosszabb időt és tért venne igénybe.

Annyi bizonyos, hogy ily intézet aránylag ily rövid idő alatt ennyi eredményt még nem mutatott föl.

II. A képzőművészeti társulat közgyülése.

A magyar művészeti érdekek gyámolitására alakult képzőművészeti társulat e nap délelőttjén tartott évi közgyülése kapcsolatos az iparmuzeum ügyével, mert itt határozták el ama műcsarnok épitését, melynek egy részében az iparmuzeumi tárgyakat helyezik el, másik részében pedig állandó műtárlat lesz hazai és külföldi művészek festményeiből.

A képzőművészeti társulat az utóbbi három év alatt,ióta annak ügyeit Ráth György vezeti, örvendetes lendületnek indult. Pedig már szomoru napokat élt, a közöny két kézzel sujtotta, s az adóságok elnyeléssel fenyegették. Most fölébredt iránta a részvét, adósságai pedig eltüntek, ugy hogy a vasárnapi közgyülésen (mely az eddigieknél népesebb volt) bejelenthették: a társulatnak incs többé adóssága, csak követelései. De még mindig baj, hogy tárlati helyisége nagyon félre és nagyon meredek magasságban esik az akadémia palotájának második emeletén, s a kiállitások, melyeknek pedig föjövedelmi forrásul kellene szolgálniok, a költségeket sem fedezik mindig. Égető szükség van tehát a műcsarnok épitésére.

A közgyülésen Pulszky Ferencz elnökölt, ki röviden üdvözölve a megjelent tagokat, Keleti Gusztáv olvasta föl az igazgató választmány évi jelentését, mely sok örvendetes adatot foglalt össze. A társulat ugyan a mult nyáron alig működött, miután mind tagjait, mind a művészeket a bécsi kiállitás foglalkoztatta, de ezen nyár már csak azért sem veszett el, mert a magyar művészet ekkor nyerte el a világ elismerését. Különben a társulat tagjai ugy a juryban, mint a képzőművészeti tanácsban tevékeny részt vettek. A deczemberben megnyilt tárlatot eddig 4600-an látogatták, a kiállitott képek értéke 269,250 frt,

s ebből — a mi magában véve csekély, de mindeddig legnagyobb szám — 12,000 frt értékü műtárgy adatott el. A tárlat vesztesége az idén 653 frt, mi a tagoknak, iskoláknak stb. adott jegyekbe tudandó be. Művészek s azok özvegyei gyámolitására 695 frtot fordtottak. A tagok száma a mult évben 174 alapitó, 680 rendes volt, azonban a jelen évben tetemesen megszaporodott, ugy hogy most 1100 van.

A jutalomképekre nézve a társulat igen előnyös szerződést kötött a bécsi „Verein für vervielfältigende Kunst“ czimü müegylettel, s ezentul évenként 4—5 nagy albumlapot adhat ki, hármat az Eszterházy-képtár remekműveiről, egy-egyet pedig valamely hazai festő jeles műve után.

Magáról az épitendő műcsarnokról a választmány lényegileg a következő jelentést teszi: A mult évi közgyülés teljhatalmu megbizása folytán a választmány a terézvárosi sugáruton márczius 23-án egy 698 □ ölből álló telket vásárolt 55,000 frtért, s különösen Ráth György buzgólkodása folytán sikerült a telek egy részét a mintarajztanoda részére az országos tanulmányi alapnak a teljes vételáron eladni, ugy hogy a csarnok helye a társulatnak ingyen jutott tulajdonába. Ennek fejében a társulat az iparmuzeumnak ad mérsékelt dij mellett lakást, ugy hogy igy az ipar s művészetre oly fontos három gyüjtemény közvetlen egymás mellett leend. Az épités költségeit a társulat törzsvagyona nagyrészt fedezi, de e mellett már tetemes összeg folyt be ajándékban s egy nagyszerű sorsolást is terveznek, melyre már eddig 20,000 ft értékü képajándék gyült be s még 6000 frtért vásárolni is fognak. E sorsjáték rendezésére egy nagy bizottság neveztetett ki. Az épületterv elkészitésére három 100, 60, 40 darab 20—20 frank értékü arany pályadij tüzetett ki. Egy szóval az egész ügy annyira haladt, hogy a társulatnak két év alatt saját háza leend.

A társulat ügykörének tágulásával az alapszabályokon némi módositás vált szükségessé, a mit a közgyülés egyhangulag helyben hagyott, s észrevétel nélkül szavazta meg az idei költségvetést is, melynek bevétele 22,800 frtra, kiadása pedig 1048 frttal kevesebbre van számitva. Aztán tiszteletbeli taggá választották gr. Waldstein Jánost, az orsz. képzőművészeti tanács elnökét és Hegedűs Kandid miniszteri osztálytanácsost, kik a hazai művészetek körül tanusitanak nagy érdeklődést. Az igazgató választmánynak pedig köszönetet szavaztak a társulat ügyeinek erélyes vezetéséért.

Legvégül az elfoglaltsága miatt alelnökségéről leköszönt Almássy Pál helyére gr. Erdődy Sándort választották meg, a választmányban megürült helyre pedig Madarász Viktort.

A közgyülés megelégedve oszlott szét, örvendezve beszélvén egymás közt azt a többfelől mutatkozó áldozatkészséget is, melyet a műcsarnok fölépitése iránt tanusitanak. Legutóbb Pulszky Ferencz is 1000 frtot ajánlott föl, Ráth Mór pedig összes illusztrált diszkiadványainak egy-egy példányát a sorsolásra. A sorsolásra a már korábban emlitett művészeken kivül müveket igértek: Dinnert, Pietsch, Kratzmann, Beszédes, a bécsi Angeli, Orlay, s nehány működelő: Inkey István nagybirtokos, Fülöp Kálmán és József és Gencsy László.

III. A népszinház jelenlegi állapota.

Szintén vasárnap délelőtt még a népszinházi nagy bizottság is ülést tartott a „Hungária“ szállodában. A nagy bizottság már régen nem volt együtt, egy végrehajtó bizottságra ruházva, hogy a kellő intézkedéseket megtegye. A mik azóta a népszinház ügyében történtek, mind e bizottság működéséből származott, s azokat a nagybizottság előtt báró Lipthay Béla elnök sorolta föl, előterjesztvén a pénzügyi helyzetet is.

Adakozásból nem sok gyült be, mindössze 25,000 frtot irtak alá, de készpénzben alig 7000 forintot fizettek be. A népszinház voltaképeni vagyonát az a félmillió forint képezi, melyet a város által ingyen adott Hermina-ternek eladásából nyert. Ezt tudvalevőleg operaszinháznak vásárolta meg a kormány, a népszinház pedig szintén jó és olcsó telket vett a kerepesiuton.

A szinház fölépitése következőleg osztja föl a rendelkezésre álló tőkét: teljes fölépités, a nézőtér egész berendezése 588,000 frt. Szinpad fölszerelése 34,000 frt. Az épitész tiszteletdija 42,000 frt. Összesen 664,000 frt. Van eddig az aláirt és befizetett összegekkel együtt 525,000 frt. Hanem ebből levonandó az a 62,000 frt, mennyit a népszinház fizet a városnak a telekért. De számitva az épités befejezéséig kamatozó tőke perczentjét is, a még hiányzó összeg 166,000 frtnak tünik föl. A végrehajtó bizottság tehát gondolkozott a könnyebbedés módjairól. Legelőször is a szinpad teljes fölszerelése elodázható volna, s a megnyitás után is remélhető adakozásokból lehetne félév alatt teljesiteni. Folyamodott továbbá a bizottság a városhoz, hogy a telek után járó 62,000 frt befizetésével későbbi évekig várjon, mire a város hajlandó is. A szinpad teljes fölszerelése és ez utóbbi összeg egyelőre 96,000 frtban törültetvén, marad hiány 72,000 frt. Az épitési vállalkozókkal (Buzzi és Keller) azonban ugy szerződött a bizottság, hogy csak addig kapnak esedékes fizetést, mig a tőke tart, azontul pedig bizonytalan ideig várnak 6 perczentes kamattal.

A közgyülésen Jókai aggodalmaskodott a dificzit miatt, és jobb szerette volna, ha kisebbszerű szinházat épitnek, s tartaléktőkét gazdálkodnak meg, de a közgyülés helyeselte az eddigi eljárást és semmi aggodalmat nem nyilvánitott a mutatkozó hiány fölött. Hogy mikép pótolják ez összeget, annak módját az a külön bizottság fogja meghatározni, melynek tagjaiul választattak: Forgó István, Jókai Mór, Szitányi Izidor, Harkányi Frigyes, Karperesz Albert és Törs Kálmán.

Az elnök egyszersmind azt is jelentette, hogy a szinház alapásatási munkálatait bevégezték s hetfőn a falakat emelik. A választmány az elnökre bizta, hogy az alapkő letételének egyszerü ünnepélyéről gondoskodnék, kifejezve az ohajtást, hogy vajha az alapkövet maga a királyné, vagy József főherczeg neje tenné le.

— Ezek voltak a mult vasárnap oly eseményei, melyekkel a nemzeti közmüvelődés három uj intézetének létesülése van összekötve.

Kossuth Lajos születési idejének földeritéséhez.

Pesty Frigyes urtól, szorgalmas történetbuvárunktól mult heti közleményünkre a következő levelet veszszük:

„Érdekkel olvasom a Vasárnapi Ujságban, hogy a kutatás Kossuth Lajos születéshelyére és korára nézve megindult. Talán könnyitek némileg a föladaton, ha a t. szerkesztőséget arra figyelmeztetem, a mit a „Világtörténelem napjai“ czimü munkámban szeptember 16-ka alatt elmondtam és a miből meggyőződhetik, hogy a Kossuth Lajos születésére vonatkozó adatokat tőle, saját magától kaptam. Az évre nézve nincs kétség, a nap csak legnagyobb valószinüséggel állapitható meg, miután Kossuth maga ezt már nem tudta. Állitja azonban Irányi, hogy szeptember 16-kát magától Kossuthtól hallotta volna születésnapjául emlegetni.“

Pesty Frigyes ur idézett munkájának azon adatai, melyek a fölmerült kérdésre vonatkoznak, s a mennyiben lapunkon kivül eső forrásokból erednek s itt fölemlitve még nem voltak, igy hangzanak:

A tétovázás 1804. és 1806. év, mint Kossuth születési éve közt, gyakran fordul elő az uj kor számos röpirataiban. Igen számosan azt irják, hogy Kossuth 1802. évi április 27-én született Monokon, állitván egyuttal, hogy ez adat Kossuth saját közleményein az angol lapokban alapszik. Nincs ugyan alkalmam ez utóbbiakat összehasonlitgatni, de pöriratokból tudom, hogy Kossuth 1837. évi junius 8-án Budán történt vallatása alkalmával kijelenté, miszerint életének 35-ik esztendejét éli. Bizonyosak vagyunk tehát a születési esztendő tekintetében; de ha Kossuth juniusban még be nem töltötte életének 35-ik évét, ezt ugyanazon évi április 27-én még kevésbbé tehette, tehát junius havánál később kellett születnie. A dolog ily állásánál nem lehet figyelem nélkül hagyni Brockhaus Realencyclopädiájának, Auer és a Lipcsében megjelenő Bilder-Welt azon állitását, hogy Kossuth 1802. évi szeptember 16-án látott először napvilágot. Ugyanazt állitja a Kossuth-Album is. Irányi Dániel hivatkozván Kossuth szóbeli közleményére, ugyancsak 1802. évi szeptember 16-a mellett nyilatkozik, és miutan ő körülményeinél fogva e kérdésre nézve tisztában lehetett, megnyugvással fogadhajuk el az ő adatját, mely különben „Histoire de la revolution de Hongrie, 1847—1849.“ czimü, Charles Louis Chassin-nal kiadott munkájába is ment át.

Pesty Frigyes azt is fölemliti, hogy midőn 1867-ben Kossuth születéshelye fölött a sajtóban vita támadt, Kossuth bizalmasan megkérdeztetvén, ily választadott: „Atyám Kossuth László, anyám tyulini Wéber Sarolta volt. Születtem Monokon Zemplénmegyében 1802-ben szeptember hóban. A napot nem tudom megmondani.“ Az utóbbi nyilatkozát fölvilágositásául szolgáljon, hogy Kossuth családjában a névnapokat volt szokás ünnepelni, nem pedig a születésnapokat. A születésnapok be voltak ugyan jegyezve a „családi bibliába,“ mint ez ama vidék protestáns családjainál is szokás volt, de a biblia ama mozgalmas időben végkép eltévedt.

A hétről.

⊙ Nehéz volna meghatározni, az elmult hét eseményei között, melyik volt a legjelentékenyebb. Annyi azonban bizonyos, hogy e hét emlékezetes marad. E héten lett bizonyossá, hogy a főváros népszinháza fölépül, hogy képzőmüvészetünk csarnokot kap, e héten nyilt meg a magyar iparmuzeum, e héten tartá közgyülését a nőiparegylet s választá meg fizetéses titkárát egy nő személyében, megadván ekkép Magyarországnak is az első választott nőhivatalnokot, s e héten tartották meg Pozsonyban azt a gyülést, mely az iparos oktatás meghonositása tekintetéből Felső-Magyarország ötvenezer iparosát egyesitendő lesz. Egy napról, a hét első napjáról jegyezhető föl mind e társadalmi és mivelődéstörténeti jelentőséggel biró esemény. Második nap nevezetes gyülés tartatott az országos iparegyesületben, a hol is élénk vita tárgyát képezte az a kérdés, fenntartandó-e az Ausztriával kötött vámszövetség avagy határainkon zsenge iparunk oltalmára fölállitandó-e a vámsorompó? — Mégis talán, a mi az érdeklődés mindezeknél tágabb, szélesebb körben kötötte le, a delegácziók ünnepélyes fogadtatása és alakuló üléseiknek megtartása volt. A királyi palota, az ünnepélyes alkalom értelmében föl volt lobogózva, s ott lengett a magyar nemzeti szin zászló is ős Budavár ormairól. A mi az utczai életet illeti, azt alig zavarja ki rendes hétköznapi szinezetéből jobban valami, mint egy lóverseny. Ilyenkor egymás nyomában robognak a szebbnél szebb uri fogatok. A delegácziók fogadtatása napján azonban ez az utczai változás még az által nyert fokozott érdeket, hogy a Budavár felé robogó uri fogatok maguk is ünnepi diszben jelentek meg az utczákon. Rezgő forgós, himzett csojtáros lovak, bársony takarókkal, a paszomántos ruhába öltözött kocsisok, hátul a batár bakján ezereket ért magyar diszruhás huszárok, csatlósok, hajduk, inasok, némelyik bakon biborba huzott csinos nyalka fiatal apródok s benn a hintóban a magyar főurak őseik daliás öltözetében, biboros és lilaszin selyem taláru főpapok. Mindez nem ritka látvány volt a főváros utczáin, s az élénkebb helyeken sürü csoportok torlódtak össze látásukra. — Az osztrák delegáczió tagjai a legnagyobb figyelem és érdeklődés tagjai. A magyar társadalom, mintha csak mondaná: „emlegesse meg a német, mi az a magyar vendégszeretet,“ mindent elkövet, hogy jól találják itt magukat. A város megérkezésük alkalmával külön fogatokat rendelt ki szá-

mukra a vasuthoz, a nemz. kaszinó pedig meghivta állandó vendégeiül. Az uri szalonok, társas körök előzékenyen fogadják, s a nemzeti színház páholyaiban sokakat látni az osztrák notabilitások közül, kik valóban utánzásra méltó figyelemmel kisérik az előadásokat, a melyeket pedig meg sem értenek. Ez a fővárosi élet és nevezetesebb mozzanatainak vázlatos képe ez idő szerint, mindez a legnyájasabb tavaszi időjárás mosolygó keretében képzelve.

Irodalom és művészet.

— **Zeyk Miklós** irodalmi hagyatékából megjelent Tettey Nándor és társánál igen szép kiállitással az első kötet. Zeyk Miklós a királyhágóntuli rész egyik kitünősége volt, kiről egy negyedévszázad előtt azt álliták, hogy agyában egy „tudományos akadémiát“ képvisel. Iratai 1849-ben Enyed városának az oláhok által földulatása alkalmával elégtek, s csak az itt kiadott részletek maradtak meg. Az elhunyt tudós jegyzeteit a maga külön használatára készitett gyorsiró jegyekben irta, a melyeket végre Zeyk Ádámnak sikerült megfejteni. A munkák, melyek részben egyes, szakgatott eszmékből állanak, mint Pascal „Pensée“-i, vagy Eötvös „Gondolatai“, két kötetre terjednek. A most megjelent első kötet 26 iv terjedelmü. A második kötet május 10-éig meg fog jelenni. Előfizetési ára a két kötetnek 5 forint, bolti ára 6 frt leend.

— **Az Athenaeum kiadásában** megjelentek a következő müvek: „A jövő század regénye.“ Irta Jókai Mór. Második rész. „Az örök béke;“ ára a 4 kötetnek 4 frt. — Lenzen Mária „Az elválasztottak“ czimü egykötetes regénye, németből forditva; ára 1 frt 50 kr. — Elischer József főgymnáziumi tanár átdolgozásában „Szénássy Sándor latin nyelvtana, alaktana“, harmadik javitott kiadás; ára 90 kr. — „Népszerü nemzetgazdászati tudomány.“ Müvelt rendek szükségeihez alkalmazva. Az akadémia által a magyar hölgyek dijával jutalmazott pályamunka. Irta Karvasy Ágost, kir. tanácsos, nyugalmazott egyetemi tanár és a magy. tudom. akadémia lev. tagja. Negyedik kiadás; ára 3 forint. — „A buza vetőmag nemesitéséről.“ Irta Kenessey Kálmán. Jeles gazdászati irónk e füzetben a magnemesités fontosságát, s az ez uton elérhető nagy eredményeket adja elő, s aztán részletesen leirja saját kisérleteit e téren, érdekes ábrákban mutatva be a nemesités által nyert kalászok fokozatos fejlődését és mindig nagyobbodó magtartalmát. A füzet ára 50 krajczár.

— **Aigner Lajos kiadásában** megjelentek: Jámbor Pál munkái. Két kötet. Az első szinműveket, politikai czikkeket és fővárosi szemléket tartalmaz; a másik pedig szerző ujabb költeményeit. Ára a két kötetnek 3 frt. — „Anthologia Fábián Gábor költői mű-forditásaiból: magyaritott Lucretiusából s Argonauticonából.“ Szerkesztette s közhasználatra kiadta Somogyi Antal, ára 1 frt. — „Gyakorlati irálytan reál-, kereskedelmi és polgári iskolák számára.“ Irták: Névy József ügyvéd s fogalmazó az igazságügyminiszteriumban és Névy László tanár. II. rész. Ügyiratok. Ára 60 kr. — „Die Augenpflege im gesunden und kranken Zustande.“ Irta dr. Groszmann Lipót, budai kórházi elsődorvos; második kiadás, nyolcz képpel. E mü magyarul is megjelent. Ára 70 kr.

— **Imre Sándor** jeles nyelvtudósunktól megjelent egy kis iskolai tankönyv következő czimmel: „Rövid magyar nyelvtan középiskolai alsóbb osztályok számára.“ Debreczenben ifj. Csáthy Károlynál. Ára 80 kr. Ezen 10 ivnyi füzetben az alaktan van; mondattan, irálytan stb. valószinüleg a következő füzetekben fog jönni.

— **Ráth Mór kabinet-kiadásában** közelébb Jókai Mór kisebb dolgozatai fognak megjelenni „Emlékeim“ czim alatt. A munka két kötetre terjed s Jókai ujonnan fényképezett arczképével lesz diszitve. Szintén ebben a kiadásban s még ez év folytán jelennek meg: báró Eötvös József összes beszédei Gyulai Pál rendezése szerint, Toldy Ferencz aesthetikai dolgozatai, mint az összes müvek nyolczadik kötete, Rónay Jáczint összegyüjtött müvei természettudományi és bölcsészeti tartalommal, s mindezeket megelőzőleg, alig nehány nap mulva, Csengery Antal „Történetirók s történetirás“ czimü müve, melyet egy ujonnan irt előszó fog megnyitni.

— **Nemzetgazdasági folyóirat** indul meg, a magyar tud. akadémia pártolása mellett, juliusban. Szerkesztője kitünő publicistánk Halász Imre lesz.

— **Magyar történet francziául.** Sayous Ede jeles franczia tudós, ki hazánkat is több izben meglátogatta, jelenleg egy magyar történelmi, irodalmi és nyelvészeti tanulmányon dolgozik, mely az Árpádok korát tárgyazza. A mü: „Histoire de Hongrie sous les Árpads“, a tél folytában fog elkészülni, és Párisban jelenend meg.

— **Jókai Mór** az „Üstökös“-be egykötetes humorisztikus regényt ir: „Egy ember, ki mindent tud“ czim alatt. — Ugyancsak Jókai Mór „Erdély aranykora“ czimü kétkötetes regénye német forditásban most jelent meg Lipcsében Reclam kiadásában, mint az „Universal-Bibliothek“ 521—523. kötete. A forditást, mely „Autorisirte Uebersetzung“, Rosner L. eszközölte.

— **Vajda János** társadalompolitikai hetilapjából, a „Szózat“-ból a 3-ik és 4-ik szám az előbbiekhez hasonló érdekes tartalommal jelent meg. Ezekben a rendes rovatokon kivül a választási törvényről és egybeférhetlenségről, a közvéleményről, az esküdtszékekről, stb. találunk erőteljes nyelven irt irányczikkeket, mig a tárczában a „A dörgölődöncz“, „Clique és claque“ czimü élénk tollrajzok foglalnak helyet.

— **A „Zenészeti Lapok“**, mely a mult évben egyszerre szünetelni kezdett, májustól kezdve ismét megindul Ábrányi Kornél szerkesztése mellett, s a kolozsvári országos dalár-ünnepély iránt is ébreszgetni készül az érdekeltséget. Előfizetési ára a hetilapnak félévre 2 frt, évnegyedre 2 frt 50 kr. A lap szerkesztősége és kiadó-hivatala vas-utcza 11. sz. a. van.

— **„Hazai irodalmak“** czim alatt Gáspár Imre és Moldován Gergely anthologián dolgoznak, mely a tót, szerb, horvát és román irodalmakat mutatná be jellemző forditásokban, irodalomtörténeti vázlatok s életrajzok kiséretében. Ezen nemzetiségek irodalma nálunkigen kevéssé s legfeljebb népdalaikban volt eddig ismertetve. A kész mü annak idejében a Kisfaludy-társasághoz fog benyujtatni.

— **Szinház.** A nemzeti szinházban e hó 20-án nagy hatás közt mutatták be Molière legelőkelőbb vigjátékai közül a „Nők iskolája“ Szász Károly forditásában. E kifogyhatlan humorral, derült költészettel irt vigjáték hősét, a magának menyasszonyt nevelő tiszteletreméltó Arnolphe-ot Szigeti József kitünő sikerrel játszotta, s nevezetes szerepeit ismét egy emlékezetes alkotással gazdagitotta. Az eldugva nevelt Ágnest pedig Molnárné természetes egyszerüséggel mutatta be. Az egész előadás a legjobbak közül való volt. Nem az volt azonban a „Téli rege“ (Shakespeare-ről), melyet e hó 17-én elevenitettek föl ujolag, s melynek csak vigjáték részeire jutott a középszerünél több jó. A kiállitásra azonban sok gondot forditottak, hanem ez is inkább tarkabarkasága, mint az izlés által hatott. Különben most a szinháznál van elég baj az opera miatt, nem lévén primadonna, legalább nem olyan, kit hallani vágy a közönség. Benza Ida asszony már szabadságidejét élvezi, utódja pedig se neki nincs, se a vig operákban a régóta gyöngélkedő Paulinának. A közönség tehát nem valami nagyon töri magát az operai előadásokra, s a rég nem adott „Portici-i néma“ ujabb fölelevenitésekor is oly kis számmal jelent meg, mint eddig csak kivételesen szokott. Fájdalom, e kivételességek most gyakran ismétlődnek.

— **„A véletlen“** czimü egy-felvonásos vigjátékot fogadtak el a nemzeti szinháznál. Barili olasz beszélye után Varga János irta, kinek jóizü magyaros előadását lapunk olvasói jól ismerik.

Közintézetek, egyletek.

— **A magyar tud. akdémia** e hó 20-iki heti ülésében Tewrewk Emil folytatta mult hóban megkezdett ismertetését Anakreon epigrammáiról és elegiáiról, s ezekből többeket forditásban is bemutatott. Aztán dr. Goldziher Ignácz az általa keletről hozott könyvekről tett jelentést, ismertetve az ottani nyomdaviszonyokat is. Ó Kairóból csak a nevezetesebb alapkönyveket hozta el, melyek nyilvános könyvtárainkban nincsenek meg, s az arab irodalom tanulmányozására mégis szükségesek. A nyomtatás, természetesen, mint minden ujdonság, nagy ellenszenvvel fogadtatott, különösen tiltakoztak az ellen, hogy Allah nevét disznószőrből készült kefével nyomják le. Lassanként azonban oszlott az ellenszenv, s ma már állami, vagy jobban: uralkodó családi nyomda is van. Ezen bulakinak nevezett nyomda kezdetben csak franczia forditásokat közölt, s csak Alinubarin buzgalma folytán lett az arab müveltség legtevékenyebb előmozditója. A kiadások jelentékeny becsüek s jól vannak megválogatva, csak az a baj, hogy az európai szaktudománynyal semminemü összeköttetésök nincs. Goldziher e nyomda termékei közül válogatta ki a legbecsesebb müveket, melyek nagy része természetesen vallásos dolog. Ismertetvén az általa hozott könyveket érdekes megjegyzéseket tett minden egyes münél, például hogy a mű szélére még más, sokszor több müvet is nyomatnak. Alkalmilag bemutatja az összes lapokat, melyek közt van egy pár napilap, egy tanügyi lap, több szépirodalmi folyóirat s mint mindeniknél legszebb kiállitásu, az ottani konzervativek közlönye.

— **A földrajzi társulat** ápr. 23-iki ülésében Hunfalvy Pál tartott érdekes fölolvasást Norvégiában tett utazásáról. Ez utazás épen összeesett az uj király II. Oszkár körutjával s ekkép Hunfalvy többféle ünnepélyességnek is volt tanuja. Előadása elején szól az erdők pusztulásáról, mint hogy ott nemcsak a falvak házait, de a templomokat is fából épitik. A lakosságnál az angol nyelv sokkal ismeretesebb, mint a német; ez utóbbit azonban a kereskedők szeretik. Aztán ismerteti a norvégek ős koronázási városát Dronthyemet, hires székesegyházával, mely a normann izlés remeke. Az országhaz pedig a legnagyobb faépület a világon. A városnak 20,000 lakossága van, s a legészakibb európai város, mely emlitést érdemel. Vidéke legdúsabb halakban egész Európában, s a fójövedelmet ez szolgáltatja. Hunfalvy innen Modöl-be, egy nagy helységbe ment, hol a vidék egészen Svájczra emlékeztet, s hol már lappokkal is találkozott. Itt még aug. 17-én éjfélkor is oly napvilágos volt, hogy csillagot sem lehetett észrevenni. Hunfalvy még a lappok vallásos rajongását ismertette, aztán átadta a fölolvasó, helyet Berecz Antalnak, ki „Samon és Jap“ szigetekről értekezett külföldi utazók nyomán. E szigetek a Csendes-oczeánon vannak az egyenlitőnél, s Berecz a vidék, lakosok és szokások fölsorolására szoritkozott, kivonatosan mutatván be értekezését.

— **A nemzeti muzeumban** a népismei osztály sok változáson ment keresztül, miután annak legnagyobb részét az iparmuzeumi tárgyak közé sorozták. De az igy támadt házag ujra érdekesen van pótolva Xántusnak és Dukának Amerikából és Indiából való gyüjteményeivel, továbbá az egyes hazafiak által évek óta ajándékozott tárgyakkal. Az igy ujjá alakult osztályról annak őre, Xántus János egy kis könyvecskét irt a látogató közönség számára, ily czim alatt: „Vezető a magyar n. muzeum népismei gyüjteményében.“ (Ára 30 kr.) Azt is megemlitjük a muzeum fuvészeti osztályában volt viasz-almákat, gyümölcseket ábrázoló képeket, gazdasági növénypéldányokat az orsz. gazdasági egyesület gyüjteményébe vitték át, a muzeum tulajdonjogának fentartása mellett.

— **A nőipareglyet**, mely a nők munkakörének szélesbitésére alakult, mult vasárnap tartotta közgyülését. Az évi előterjesztés az egylet gyarapodását tudatta. A kultusz-miniszterium 2000 frtnyi adományát megközelitték a magánadakozások; bálokból, szini előadásokból pedig több mint 3000 forint jövedelme volt az egyletnek. Az egyleti vagyon most 10,624 forintra megy, ebből 2419 frt készpénz. Az alapszabályok módositása iránt tett inditványok mind elfogadtattak. Végül a választásra került a sor. Elnök ismét a fáradhatlan Kühnel Ignáczné lett egyhangu választás által, alelnökök Zichrer Józsefné és Cserhalmay Ferenczné, másodelnökök Molnár Aladár és Xántus János. Első titkárrá György Aladárné választatott meg, másod titkárrá Hentaller Elma, pénztárnokká Berecz Antal. Ezután még 80 választmányi tagot választottak meg.

— **A mérnök és épitészegylet** évi közgyülése május 17-én lesz, s május 18-án a kassa-oderbergi vasut megtekintésére is elmennek külön vonattal. A meghivók előmutatására a vasutakon és gőzhajókon az egylet tagjai máj. 12—17 közt dijleszállitást élvezhetnek Budapestre jövet, visszamenetkor pedig 17—25-ike közt.

Egyház és iskola.

— **Egyetemi ügyek.** A budapesti egyetemen a közegészségi tudomány számára tanszéket és észlelő helyiséget állitottak, s e tudomány rendes nyilvános tanárává és intézeti igazgatóvá Fodor Józsefet, eddig a kolozsvári egyetemen az államorvostan nyilvános tanárát nevezte ki a közoktatási miniszter. Ugyancsak a kolozsvári egyetemtől tétetett át a pestihez dr. Schulek Vilmos, mint a szemészet rendes tanára. — A müegyetemnek a miniszter megengedte, hogy a földméröi szigorlatok még a folyó év végeig tarthassanak. — A gyógyszerész növendékeknek pedig azt adja tudtul a miniszter, hogy a jövő tanévtől kezdve csak ugy vétetnek föl a második évi tanfolyamra, ha az első évi szigorlatokat kiállották.

— **Püspök-szentelés.** Németh József czimzetes püspök, a csanádi püspök helyettese, f. hó 19-én szenteltetett föl Kalocsán. Az egyházi szertartást Haynald Lajos érsek végezte Bonnaz, Schlauch és Nehiba püspökök segédlete mellett. A fölszentelt püspök a szertartások végeztével, a püspöki jelvényekkel diszitve, háromszor térdet hajtott az érsek előtt, mire azután Te Deum énekeltetett. Az érsek ezek után egy órakor fényes ebédet adott az összes papság és több világi ur számára

— **Magyarellenes tankönyv.** Magyarországnak Kozsehuba által tót nyelven megirt történelme magyarellenes szelleme miatt a kir. ügyészség által lefoglaltatott. A könyvből, mikor az ügyészség a lefoglalást elrendelte, 100 db már el volt adva; — de 4000 darabot meg lehetett semmisiteni, a turócz-sz.-mártoni nyomdában.

Balesetek, elemi csapások.

— **Elgázolás.** E hó 22-én a délutáni órákban egy városligeti társaskocsi az országuton a Sándor-utczával szemben Beöthy Sándor földbirtokos, ki az uton átmenve sándor-utczai 19. sz. a. lakására akart térni, elgázolta. A kerék a 70 éves aggnak fején menvén keresztül, rögtön meghalt.

— **Szerencsétlen lövés.** E hó 20-án este a budai hegyek közt, a „szép juhászno“ mellett Kovács György, a fővárosi erdészetnél alkalmazott 28 éves legény (ráczalmási származásu) villongásba elegyedett arra menő emberekkel. Verekedtek már derekasan, midőn Albrecht István szőlőpásztor is a zajra odasietett, huszonegy-éves leányával együtt, ki kissé távolabb állott meg. Dulakodás közben a Kovács György fegyvere elsült s a golyó oly szerencsétlenül találta a szegény leányt, hogy az tiz percz mulva meghalt.

— **A szegedi spodium-gyár** mult pénteken éjjel gyanus körülmények közt leégett.

— **A tüzvész**, mely e hó 14-én délután Gyergyó-Sz.-Miklóson kitört, csak 16-kán aludt ki teljesen, mikor nagy zápor állt be. Leégett 170 lakház és 350 csür és istálló. Oda égett három nő s egy férfi is. A nyomor igen nagy, annál is inkább, mert az öszszel is oly tűz pusztitott, mely 67 lakházat hamvasztott el. A Királyhágón tul most gyüjtéseket rendeznek a szerencsétlenek segélyezésére.

Mi ujság?

— **Petőfi tisztelőihez.** Szigligeti Ede és Szana Tamás az iroi és művészi kör választmányának megbizásából a következő fölszólitást bocsátották ki: „A honfiui kegyelet hiába keresi Petőfi sirját, hogy fölibe a nagy költőhöz méltó emléket emelhessen, de áll még, habár megviselve, a szerény szülői hajlék, melyben a gondviselés egy derüs pillanatában e ragyogó lángelmével oly dúsan ajándékozta meg nemzetünket. E roskadozó lak minden leomló köve vádat hangoztat a nemzet ellen, hogy nem tudja kellőleg tisztelni nagy költőjének emlékét, ama költőét, ki szellemének fényével dicsőséget szerzett a magyar névnek. A ház megvásárlása és helyreállitása iránt pár hó előtt történtek ugyan lépések, de azok, fájdalom, eredmény nélkül maradtak. E körülmény birta arra a „Magyar irók és művészek társaságá“-t, hogy az ügy élére állva, kegyeletes adományok gyüjtése által a ház megvételére, további fenntartására és gondozására vállalkozzék. — A társaság e czélból bármily csekély összeget szivesen fogad, s a gyüjtőiveket — még azokat is, melyek netán üresen maradnának — ez évi október hó elejére kéri a társaság pénztárnokához: Aigner Lajoshoz (Budapest, váczi-utcza 18. sz. a.) beküldeni. Az adakozások hirlapi uton fognak nyugtáztatni. — Hiszszük, hogy fölszólitásunk nem lesz pusztában elhangzó szó s Petőfi Sándor születésháza némsokára a nemzet tulajdona leend, hová kegyelettel zarándokolhatnak a költészetért s honfiui erényekért lángoló utódok.“

— **A király** e hó 21-én vissautazott Budapestről Bécsbe, hová családi ünnepek sietteték, e hó 22-én lévén Mária Valeria főherczegnő születésnapja, 24-én pedig a feléget egybekelésének évfordulója. A közös miniszterek és az osztrák delegátusok is elmentek mindjárt, mihelyt a delegácziók osztályok szerint megalakultak. Csak a nyilvános ülésekre jönnek vissza május 10-ike körül. A magyar delegátusok számára Benedek Sándor altábornagy maradt itt, hogy hadügyi kérdésekben fölvilágositásokat adjon.

— **Jótékony végrendelet.** A közelébb elhunyt Schosberger Vilmos nagykereskedő és földbirtokos a tud. akadémiának is hagyott 3000 frtot, a honvédmenháznak pedig ezer forintot.

— **Házasság.** Benedek Aladár tehetséges fiatal költőnk közelébb tartotta esküvőjét Pozsonyban Büttner Karolina kisasszonynyal, kinek neve az irodalom terén szintén kedvezőleg ismert, s kitől egy pár érdekes czikket lapunk is közölt. Az esketési szertartást a menyasszony nagybátyja: Büttner Károly kanonok végezte.

— **A vasuti pálya rongálása** s a vonatok elleni merénylet gyakori lévén az északkeleti vaspályán, különösen a szatmár-szigeti részen, most rendes őrjáratok czirkálnak. Az őrjárat mindig a vonal mentében halad, egyelőre éjjel, s ha szükség mutatkoznék, reggel is. A megyei hatóságok szintén erélyesen működnek abban, hogy az eddigi merényletek elkövetőit fölfedezzék.

— **A hires császárfürdőt** az irgalmasok szerzete, melynek tulajdonát képezi, el akarja adni s az engedélyért folyamodott is a belügyminiszterhez. Vállalkozók már vannak kik e gyógytelep megvásárlására készen állnak.

— **Régi csontvázra** akadtak a rékási erdőben, a mint egy vén fát kivágtak. Annak üregében álló helyzetben volt, s a mint hozzá értek, összeomlott. Rozsdás török handzsár, több csatt is volt körülte, melyekből azt sejtik, hogy ez az odu egy török katona sirja volt. Tán menekülésből bujt oda felülről, s aztán nem szabadulhatott ki.

— **Temetés pap nélkül.** A liptómegyei Német-Lipcsében e napokban ugynevezett polgári temetés volt. Egy közbecsülésben élt öreg ur halt meg, ki teljes életében nem szeretvén a papokat, meghagyta, hogy pap nélkül, saját földjén temessék el. Ugy is történt, egész egyszerüen vitték a sirba, hol elénekelvén az „Erős várunk nekünk az ur“ kezdetü zsoltárt, átadták a holtat az örök nyugalomnak.

— **Nagy életkor.** Szinán e hó 14-én hunyt el borosjenői Korda Ágnes kisasszony, élete századik évében. Vidám kedélyü hajadon volt utolsó órájáig és sokszor beszélte tréfásan, hogy noha pártában öszült meg, nem tartozott annak idejében a petrezselyem-áruló leányok közé, de egyátalában nem akart férjhez menni. Beteg csak egyszer volt életében. Temetése nagy részvét közt történt meg. Baján pedig a trafikánsok Nesztora hunyt el, Wolf bácsi 112 éves korában. Utolsó napjáig egészséges volt, s még mindig szabad szemmel olvasta a legapróbb nyomtatást is. Szerény dohányos boltjában szivesen beszélgetett rég mult időkről, melyeknek élő krónikája volt.

Halálozások.

Kun Béla, volt honvéd huszár kapitány elhunyt e hó 16-án Veszprémben, 46 éves korában. A szabadságharcz vitéz katonája volt, ki a móri csatából Tisza Lászlóval együtt oly csodálatosan, de sebekkel egészen elboritva menekült meg. Részt vett Garibaldi olaszországi csatáiban is, nevezetesen az aspromontei ütközetben, mint a magyar legió tagja. — Szintén a szabadságharczban szerzett érdemeket a Duna-Földváron közelébb elhunyt Hermann Benő kapitány, ki 1848-ban élete veszélyeztetésével menekült Galiziából osztrák zászló alól a szabadság lobogójához.

Krászonyi József, Pestvárosának 1852—56-ban és 1862—65-ben polgármestere és nyug. cs. kir. helytartósági tanácsos, 73 éves korában meghalt.

Bárilich Máté, a szombathelyi városi közös népiskola igazgató-tanitója, f. hó 20-án éjjel élte 45. évében a szélhüdés folytán elhunyt.

Navratyill József, a kir. kuria nyug. levéltárnoka, elhunyt 79 éves korában. A boldogult a nemzeti szinház érdemes tagjának, Náday Ferencznek édes apja volt.

Bothos István, nyug. főkormányszéki hites irnok, a kolozsvári ev. ref. egyház orgonistája s kebli tanácsának jegyzője, egyháza körül teljesitett 40 évi buzgó szolgálata után ápr. 10-kén, 66 éves korában meghalt. Az elhunytban a kolozsvári társas élet egyik eredeti tisztes ősz alakja veszett el. Buzgó zenész volt, s példája és buzditása által sokat tett a zenei ismeretek terjesztésére.

Elhunytak még: Tuszkau-Mayer Veszprémben, jelentékeny összegeket hagyván jótékony czélokra; Munkácsy János volt honvéd hadnagy Száldoboson; Stein Náthán és Ehrenfeld Benjamin, fővárosi nagykereskedők és szélesb körben ismert férfiak; Bódy Károly, a tiszavidéki vasut mérnöke, ki már a magyar központi vasut keletkezésénél is szolgált; Szynn Ferencz, az aradi takarékpénztár becsült pénztárnoka, 70 éves korában; Jakabffy Simon, kupai földbirtokos, átalánosan szeretett 22 éves ifju, kit Aradon a halál ép a házasság előtti napokban ragadt el; Majer József, m. k. honvéd főhadnagy és vaskereskedő a fővárosban, 26 éves korában; Mater Aloyzia, (Brantsch Anna) a n.-váradi Orsolya-szüzek zárdájának apáczája s tanitónője, ki 50 év előtt lett a zárda lakója; özv. Illés Etelne szül. Végh Paula asszony Makón.

SAKKJÁTÉK.

751. szám feladvány Szerényi Bélától

(Budapesten).

Sötét.

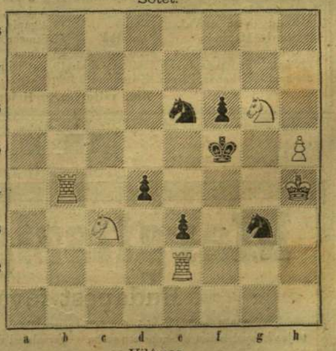

Világos.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

A 746-dik számu feladvány megfejtése.

(Pap Dezsőtől Miskolczon.)

Vil.	Söt.
1. Kg1—g2	Hf2—e4
2. Kg2—h2	Hc1—f2
3. Kh2—g1	tetsz. szer.
4. F mattot ad	

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. **Gelsén:** Gleisinger Zsigmond. — **Sárospatakon:** Géreczy Károly. **Debreczenben:** Zagyva Imre. **Szigetcsépen:** Mayer Károly — **Csáczán:** Pick Mór. — **Parabutyon:** Rothfeld J. — **Egerben:** Tilkovszky Fridolin. — **A b.-csabai** kaszinó. — **Huszton:** Stern Isája. — **Szabadkán:** Kosztolányi Árpád. — **A pesti** sakk-kör.

Különféle.

— **Szinészek Chinában.** A szinpad, irja a „Times" levelezője Shangaiból, Chinában a foglalkozások legalacsonyabbika. A szinészek, a borbélyokkal együtt, ki vannak zárva az irodalmi vizsgálatok konkurrencziájából. Shangaiban nemrég egy hires tragoeda, Yang Yeh-lin lépett föl. E fiatal, csinos és ügyes ember rendre meghóditotta nőhallgatói szivét. Egy Shangaiban élő cantonbeli vagyonos chinai leánya meglátta, csodálta, epedezett, beteg lett és nem engedé magát vigasztaltatni. Az atya kezeit mosta és délre utazott. A leány anyja házassági tárgyalásokba bocsátkozott, eleget tett minden chinai formalitásnak és leányát összeházasitá a szinészszel. Alig futott el a dolog hire, midőn a helybeli cantoni társaság Yang Yeh-lint csábitás miatt bevádolta, elfogatá, valamint nejének megbüntetését is elrendelé, ki hasztalan állitotta, hogy csábitási eset nem forgott fönn, hogy a házasság egészen rendes volt, hogy férjét szereti és nem is hagyja el. A cantonbeliek 20,000 tuelt igértek a tisztviselőnek, ha kivégezteti ez embert, ki gyalázatot hozott arra a családra, melylyel rokonok. A tisztviselő nem mert annyira menni, de 100 botütést rendelt el Yang talpára sulyos bambuszszal. Azonkivül 12 óra hosszant kificzamitott karokkal hüvelykujjain hagyták függni, mi a vállak kificzamlását vonta maga után s „gallért" tettek nyakára, mely az Ádám csutkáját nyomja s folytonos megfulási érzést idéz elő. A leány 100 vesszőcsapást kapott arczába, ugy hogy arcza egész eléktelenült.

— **Az olasz szabadkőmüvesek** május 23-án egyetemes gyülést, zsinatot tartanak Rómában. A „Rivista Massonica" szabadkőmüves közlöny közzé teszi a meghivást, mely igy szól: A:. G:. D:. G:. A:. D:. U:. vagyis: „A gloria dell grande Architetto dell Universo. (A mindenség nagy épitészének dicsőségére.) „Egyetemes szabadkőmüvesség — olasz család. „Szabadság, egyenlőség, testvériség. A szabadkőmivesség nagy oriense Olaszországban és az olasz gyarmatokban. „A jelvényes páholyok tisztelendő tagjainak, a szertartások felsőbb műhelyei elnökeinek, és az olasz közönség összes szabadkőmüveseinek. „Jeles és szeretett testvérek!" „A szabadkőmüvesség vágyai, hogy a Tiber völgyében egyetemes gyülés tartassék, közelebb teljesülnek. Örvendetes szerencsénknek tartjuk közölni veletek a következő határozatot: „A Rend főhatóságától. Tekintve, hogy a jó idény megkönnyiti az összejövetelt. „I. Egybehivja a képviselőket, az igaz világosság 1874-dik évének 3-ik holdja 23-ik napjára, vagyis május 23-ára. „II. Határozza, hogy a nagygyülés Rómában fog megtartatni azon helyen, mely titkos körlevélben fog tudtul adatni. „III. Emlékeztet, hogy képviselőt csak azon páholyok küldhetnek, melyek az adót a nagy Oriensnek befizették. „IV. Kivánja, hogy minden páholy egy testvért küldjön saját kebeléből választva, és nem más páholyok kebeléből. „V. Megállapitja, hogy a szabadkőmüvesi gyülés tanácskozásai a ritualékban meghatározott formák és szertartások szerint tartassanak. Kelt a római Orienshez czimzett tibervölgyi olasz nagy Oriens székében az igaz világosság 1874. éve 1-ső holdja 15-én vagyis 1874-ki márcz. 15. Mazzoni József 33-foku nagymester. Mussi, 33-foku első nagymester-helyettes. Maresca Marian 33-foku, 2-ik nagymester-helyettes. Tamaio György 33-foku 3-ik nagymester-helyettes.

Statisztikai jegyzetek.

— **A főváros márczius hóban.** Budapesten márczius havában 1131 gyermek született s 1190 ember halt meg. A halálozás többlete tehát 59. Fiu 23-mal született több mint leány. Csecsemő egy éves korig 325 hunyt el. Házasságra csak 54 pár lépett, 318-al kevesebb, mint februárban, a minek oka részben az, hogy a katholikusoknál a nagy böjt ideje alatt az ünnepélyes esküvők tartása meg van tiltva. A halottak száma márczius hó négy hetében, mint fennebb emlitők, 1190 volt, mi egész évre számitva és Budapest lakosságát 300 ezerre téve 515‰-nyi halandóságnak felelne meg. Ezen roppant halandóság mérvéről helyes fogalmat nyerünk, ha meggondoljuk, hogy ha ily halandósági viszonyok állandóak volnának, a most élő lakosság 19 év alatt egytől egyig kihalt volna. Rómában (szintén 10,000 lakos után egy évre számitva) márczius havában 438, Berlinben 321, Londonban 249, Párisban 248 egyén halt el.

Nemzeti szinház.

Péntek, ápr. 17. Uj betanulással és rendezéssel először: **„Téli rege."** Szinjáték 5 felv. Irta Shakespeare; ford. Szász K.

Szombat, ápr. 18. **„Lohengrin."** Opera 3 felv. Szövegét s zenéjét irta Wágner Richárd.

Vasárnap, ápr. 19. **„A nagyapó."** Népszinmű 3 felv. Irta Szigligeti.

Hétfő, ápr. 20. Először: **„A nők iskolája."** Vigjáték 5 felv. Irta Moliére; ford. Szász K.

Kedd, ápr. 21. **„A porticii néma."** Opera 5 felv. Zenéjét szerzette Auber.

Szerda, ápr. 22. **„Téli rege."** Szinjáték 5 felv. Irta Shakespeare; ford. Szász K.

Csütörtök, ápr 23. **„Dinorah."** Opera 3 felv. Zenéjét szerzette Meyerbeer.

Szerkesztői mondanivaló.

— **Kézsmárk.** I. J. Hiszen, van benne némi kis formai csin; de eszméje oly köznapi, két sorban kifejezve annyiszor megvolt már, hogy most négy-öt strófára nyujtva, s még sem téve belsőleg tartalmasabbá: merőben felesleges.

— **„Amerikai emlékek."** Kis igazitással jöhetnek.

— **Eger.** K. Z. Sem beltartalom, sem kivitel tekintetében nem emelkednek biz ezek a középszerüség felé. Az elsőnek „életünk bölcsészete" sokkal szebben, költőibben volt már számtalanszor földolgozva. Pl. hogy mást ne emlitsünk: Petőfi „Mit szól a bölcs" czimü szeszélyes dalában. A második nagyon csekély, hogy egyéb lehessen epigrammnál. De épen az epigrammai él hiányzik a végén.

— **„Elhervadtál."** Kathegorikus felszólitása daczára sem közöljük.

— **Győr.** S. J. A büntetőrendszer ügyében irt fölszólalás nagyon is helyén lesz a „P. U."-ban.

— **S—i Fr.** Miután az emlitett czikk már hazai folyóiratokból is ismeretes a közönség előtt, nem közölhetjük.

— **Kalocsa.** P. M. Tudósitásait a társas élet ujabb eseményeiről szivesen veszszük.

— **H.-Böszörmény.** A. G. A hajdani debreczeni deákokról szóló közlemény a „V. U." 1872. évi 3-ik számában jelent meg.

— **Eladó hirlapok.** A „Vasárnapi Ujság" 1860—1872. évi folyamai, 13 kötetben, kemény kötésben; ép és tiszta példány. Tudakozódhatni „R. E."-hez, a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalába (Budapest, egyetem-utcza 4. sz.) intézett levélben

HETI-NAPTÁR.

Hónapi- és Hetinap		Katholikus naptár	Protestáns naptár	Görög orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap hossza	Nap kél	Nap nyug.	Hold hossza	Hold kél	Hold nyug.
		április		ápr. (ó)	Ijár Ro.	ó. p.	ó. p.	ó. p.	f. p.	ó. p.	ó. p.
26	Vasár	D 3 Sz. Józs. o.	D 3 Jubilate	14 F 2 Martius	9 Odám	36 2	4 54	7 1	159 59	1 43	3 34
27	Hétfő	Peregrin h.	Zita	15 Aristar.	10 Böjt, Fül.	37 0	4 53	7 2	170 28	2 49	3 51
28	Kedd	Vitál és Val.	Váli	16 Agapia	11 B. Illés h.	37 58	4 51	7 3	182 49	3 44	4 4
29	Szerd.	Maximin	Antalka	17 Simeon	12 frigy sz.	38 56	4 50	7 4	194 37	5 1	4 18
30	Csöt.	Sinai Katalin	Eutróp	18 János	13 elrablása	39 55	4 48	7 5	208 48	6 8	4 32
1	Pént.	Fülöp és Jakab	Fülöp Jakab	19 Patricius	14 Kis husv.	40 5	4 46	7 8	218 23	este	regg.
2	Szom.	Athanáz, Zsigm.	Zsigmond	20 Theodon	15 S. 14. per.	41 51	4 45	7 9	230 25	8 25	5 14

Hold változása. Holdtölte 1. 5 óra 25 perczkor dé'után.

TARTALOM.

Quetelet Adolf (arczkép). — Az el nem végzett teendő. A pénzcsinálás mestersége (folyt.). — Fővárosi képek (képpel). — A Csöndes-oczeán partjáról (három képpel). — A szoroskői orosz támadás (folyt.). Az emberi nem legrégibb nyomai (folyt.). — Utazás a tenger alatt (folyt. képpel). — Egyveleg. — Melléklet: Adalék a magyar szinészet történetéhez, II. — A mult vasárnap történetéből. — Kossuth Lajos születési idejének földeritéséhez. — A hétről. — Irodalom és művészet — Mi ujság? — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakk-játék. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Nagy Miklós.
(L. czukor-utcza 11. sz.)

HIRDETÉSEK.

Margitszigeti gyógyfürdő

Budapest főváros közvetlen közelében.

35° R. meleg artézi forrás — porczellán-, márvány-, kád- és kőfürdők zuhany készülékkel — nagyszerü kert — 300 teljes kényelemmel berendezett szoba — társalgási terem — kül- és belföldi lapok — naponta zene.

Kóralakok, melyek ellen a Margitszigeti hévviz kedvező eredménynyel használtatott:

Köszvény — az izületek, izmok, csonthártya, ideghüvely, idült csúza. A csúz, köszvény, erőművi behatások, typhus után fellépő hüdések. — Zsábák. — A csontbántalmakat, csontszút, izületi bajokat és külsértéseket követő elváltozások. — Fájdalmas hegek, merevség, hüdés. — Bőrbántalmak. — Vizeleti nehézségek. — Méh- és hüvelybántalmak.

A hévviz belsőleg eredménynyel használtatott: idült gyomorhurutnál és alhasi pangásoknál.
A szigeten van gyógyszertár; rendelő orvos: *Dr. Verzár.*
Bérleteknél ugy a fürdő-, mint a menetjegyek együttes váltásánál árelengedés.
A szigeten lakók a fürdő használatnál és a menetjegyeknél előnyben részesülnek.
A fővárossal óránkint kétszer közlekedés.

A nyári idény május 1-én megnyittatik.

A lakások megrendelése: a szigeten a felügyelőségi irodában.

A Margitszigeti felügyelőség.
229 (3—6) Utolsó posta: Ó-Buda.

Nyári ruhák
urak és fiuk számára
legjutányosabb áron **készen** kaphatók
BAJUSZ JÓZSEF
szabó mesternél
a **„honvédhez"**
Pesten, hatvani-utcza 4-ik szám, a barátok épületében a régi posta átellenében. 211 (4—4)

Legolcsóbb hitel
fizetőképes czégek, intézetek, házak, földbirtokosok, községek számára. 238 (1)
Londoni bank- és kereskedelmi képviselőség. Pest, király-utcza 37. Bélik R.

KERTÉSZ és EISERT

Pesten, Dorottya-utcza 2. szám, a „magyar király" czimű szállodával szemközt ajánlják a következő

SPORT-CZIKKEK

dús választékát:

Vadászfegyverek.

Egycsövü percussiós fegyverek félig agyazva frt 6.50, 7.25, végig agyazva pat.-csavarral frt 7 50. Rubancsövü madárfegyverek frt 12.50, fiu-fegyverek frt 9.25 12 frtig.
Kétcsövü percussiós fegyverek vascsövekkel, diófa agygyal frt 13, patent-csavarral frt 14 50, finom Rubancsövekkel frt 20 22, finomabb különnemü damaszkcsövekkel frt 23, 26, 30, 33, 36, 42.
Hátultöltő kétcsövü
Lefaucheux-fegyverek. 12-es és 16-os caliberüek Rubancsövekkel 34—42. Moire, patkószeg, rózsa, angol és Bernárd damaszkcsövekkel. kiállitásuknak megfelelő arányban 50 frttól kezdve 95 frtig.
Hátultöltő kétcsövü
Lancaster-fegyverek. legujabb szerkezetüek. Rubancsövekkel frt 50, finomabb különnemü damaszkcsövekkel 55 frttól kezdve 95 forintig.

Uj találmányok:

Henry-Rifle amerikai hátultöltő, ismétlő golyófegyver, melyet ½ percz alatt 16-szor lehet elsütni, 900 lépésre belőve Ára 145 frt.
Bővebb leirásával s rajzával szivesen szolgálunk.
Gaubert-féle hátultöltő egycsövü kerti madárfegyver, diszesen kiállitva, darabja 31 frt.
Werndl-féle Pürschstutzok darabja 52 forint.
Werndl hátultöltő czéllövő fegyverek, lövöldék számára, szilárdan készülve kis (9 m/m) golyókra frt 75.—
Verndl-féle üres és töltött patronok, gyutacsok, töltő-készületek sat. gyári árak mellett

Revolverek.

Mignon és marok-revolverek, legkisebb hatlövetü védfegyver, frt 7 50—12.
Lefaucheux-revolverek vont csővel, hat, ugyanannyi másodperczben egymásután elsütthető lövéssel: 7, 9, 12 m/m
Egyszerü simák . . . . frt 10, 12, 14.—
Szépen vésettek . . . . „ 12, 14, 16.
Finomabbak, diszes véséssel, arany- és ezüst berakattal, elefántcsont s egyéb finom agyakkal. kiállitásukhoz aránylag 7, 9 és 12 m/m öblüek frt 18—30
10- és 12-lövetü Lefaucheux-revolverek frt 25 40.
Scharps-féle amerikai zsebrevolverek, 7 m/m frt 24, 9 m/m frt 26.
Középen gyuló (Centralfeuer) revolverek 7, 9, 12 m/m frt 15, 20, 24.
Percussiós zsebpisztolyok.
Egycsövüek párja frt 2 60—6 frt.
Kétcsövüek „ „ 4.80—9
„ „ Bock-pisztolyo párja frt 9 12.

Flobert szobafegyverek.

Nem durranván, szobában és a szabadban mulattató gyakorlathoz a czéllövésben ajánlandók, kisebb madarakra is használhatók
Flobert-pisztolyok 6 és 9 m/m öblüek dbja frt 9, 1.5, 13.50, 14.50, 22.
Flobert-puskák ft 18, 20, 21 28, 29.
Vas czéltáblák ezekhez, kisebbek kiugró bohóczczal frt 4—5.50, nagyobbak bohóczczal és elsülő mozsárral frt 9 50

Flobert-féle töltények.

	öblüek	golyóval,	madársöréttel,
6 m/m	száza	60 kr.	frt 2 —.
9 m/m	-	frt 2 20	frt 3 30.

Lovagló szerek.

Angol nyergek disznóbörből urak számára, 15 frttól kezdve.
Hölgy- és fiu-nyergek.
Kengyelvas-szijjak frt 2.50, 3.30.
Finom terhelők és kötél-terhelők frt 2.50, 3 30.
Angol kantárok frt 2.65—10.
Kötőfékek frt 2 50. **Izzasztók** frt 3—5.
Kengyelvasak fiuk és urak számára, párja frt 1 50—2.80.
Nyerges-zablák frt 1 75, **feszitő-zablák** frt 2 3, **berakó-zablák** 40 kr.—1 20 krig.
Sarkantyuk minden nemei 80 krtól 2 frtig.
Kocsizó-ostorok 55 krtól 15 frtig.
Lovagló-ostorok 80 krtól 15 frtig. **Agarászó-ostorok** frt 5—10. **Ujvárosi agarászó-ostorok.**
Lómértékek, rugany lólábmentők.
Istálló-lámpások, kitünő franczia készitmény 3 nagyságban frt 1.70, 2 40, 2 90.
Kwi-da-féle Restitutio-Fluid, igen jeles üditő, erősitő szer lovak számára üvegje ft 1 20.

Vivó-eszközök.

Párja: Vivótör (Rappier) ft 3 30, vivókard ft 5.80, aczél vivókard ft 16—24 Rappier-keztyü ft 3 80, vivókardkeztyü ft 4.50 Pléh manchett ft 1.40 Rappier álarcz ft 4.— Rappier-plastron ft 3—6 Vivókard-álarcz frt 10.50 Vivókard-plastron frt 20—22
Torna-golyók öntött vasból, minden nagyságnak fontja 25 kr.
Tornaszerek, nevezetesen: kötélhágcsók frt 5. - **Trapezek** frt 4.20, kötélkarikák frt 4.75, mászóköteleh frt 3.— sat., valamint tökéletes készletek.
Rugany in-erősitők frt 3—4.50.
Angol boxerek frt 1—3.
Véd-marokgyürük, zsebben hordható igen ajánlandó védfegyver 55 kr, frt 1, 1.50, 1.80.

Lovagló- és vadász-lábtyuk

(Kamasckni-) különféle nemei, szintugy az annyira kedvelt „angol legging"-ek készletben tartatnak.

Vizmentes rugany eső-öltönyök

ujjakkal és fejfedővel, minőségük s nagyságuk szerint frt 10—19.50, kocsizó- és lovagló-köpenyek fejfedővel frt 16—21, drappszinü öltönyök és köpenyek frt 17—28.
Honvédtisztek számára alkalmas, szabályszerüen kiállitott köpenyek frt 18—30.

Angol szivartárak

vállba függeszthetők 25—75 dbnak ft 3.85, 4 80, 5.75

Kettős távcső

3-szoros lencsékkel, s inházban mint szabadban a legnagyobb távolságra használhatók, diszes bőrtokban, vállba függeszthető szijjal frt 26.

Dohányvágó gépek

magánzók részére, kitünő szerkezetüek, kisebbek frt 16 —, nagyobbak frt 20.—

Franczia felköltő órák

36 óráig járó művel s felköltővel dbja frt 7.30

Horoghalászat kellékei.

Halászóbotok, hosszabbitható 50 krtól 5ftig kerekekkel ft 15—18. **Zsinórral ellátott** kész horgok 12 krtól 1.50 krig, angol halhorgok, stb.

A korcsolyázás kedvelőit

értesitjük, miszerint az ezen mulatsághoz alkalmas idényben, a korcsolyák olcsóbb mint legfinomabb s legujabb szerkezetü nemeit tartjuk készletben

Irásbeli megbizások gyorsan s figyelemmel eszközöltetnek. Meg nem felelő tárgyak visszavétetnek
Figyelmeztetés. Minden tőlünk vett fegyver helyett, ha az bármily okból 14 nap alatt változatlan karban s bérmentve küldetik vissza, más fegyverrel szolgálunk, vagy kivánatra a vételárt téritjük meg.
Rajzokkal ellátott kimeritő árjegyzéket kivánatra küldünk.

A vadászat egyéb kellékei, u. m.

Töltény-hüvelyek.

	16,	14,	12 cal.
Lefaucheux-félék			
II. rendüek ezre frt	15—	—	—
I. „ „	20.—	24.—	26.-
Lancaster-félék			
II. rendüek ezre frt	24—	—	—
I. „ „	25.—	27.—	28.—

Revolver-töltények.

Lefaucheux-félék, biztosan megtöltve, cal. 7, 9. 12 m/m száza frt 3.20, 3.80, 4.20
Minden nagyságu, Scharps-féle vagy szélükön gyuló, és középen gyuló (Centralfeuer) revolver-töltények készletben tartatnak.

Lőkupacsok minden létező nemei. — **Fojtások** különféle nemei percussiós és hátultöltő fegyverekhez.

Töltő-készületek, cartoucheok, övek és táskák hátultöltő fegyverekhez.
Vadásztáskák. Nyultáskák. Lőportülkök. Lőportárak 1—6 font lőpornak. Sőretzacskók. Lőkupacs-gépek.
Vadászkürtök és sipok. Csutorák és poharak. Pinczetokok. Étkező-kosarak. Vadászkések és gyujtószerek. Szarvasgyilkok.
Vadász botszékek. Kutya-nyakravalók. Kutyatanitó „ Kutyavezető zsinórok. Kettős kutyavezetők. Kutya-ostorok. Fegyverszijjak.
Madárzsinórok. Fegyvertokok és Fegyverzsákok. Tapló vadász-sipkák. Csaló-sipok és készületek mindennemü vadnak

dus választékban tartatnak készletben.

Vadász-disztárgyak, vagyis szarvasszarvakból összeállitott fegyverfogasok, állatfejek sat. részint készletben tartatnak, nagyobb tárgyakra vonatkozó megbizások elfogadtatnak.

A „Franklin-társulat" magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten, (egyetem-utcza 4-dik szám) megjelent és minden könyvkereskedőnél kapható:

MEDVE IMRE.
MAGYAR GAZDASSZONY
TEENDŐI
a közéletben, házban és konyhában.
Kézi- és segédkönyv
nők és hajadonok számára.
Második kiadás.
(332 lap, nagy 8-rét.) Füzve **2** forint.

BENICZKY IRMA.
A NŐK HIVATÁSA.
(8-rét, 248 lap.) Füzve **1** frt **20** kr.

HÖLGYEK TITKÁRA.
Legujabb és legteljesebb
levelezőkönyv nők számára.
Negyedik bővitett kiadás.
8-rét, VIII és 312 l. Ára kemény kötésben **1** frt **50** kr.

JÓSIKA JULIA.
PÁLYAVEZETŐ.
Jó tanácsok
világba lépő fiatal leányok számára.
(8-rét, 432 lap.)
Füzve 2 frt, diszkötésben 2 frt 80 kr.

ZSILINSZKY MIHÁLY.
MAGYAR HÖLGYEK.
Történelmi élet- és jellemrajzok.
(Nyolczadrét, 223 lap.) — Füzve **1** forint.

HÖLGYEK LANTJA.
Magyar költőnők műveiből.
Szerkesztette
ZILAHY KÁROLY.
Egy aczélmetszettel. — Második bővitett kiadás.
Ára füzve **2** frt, diszkötésben **3** frt.

Gyors és gyökeres gyógyitás.

Isten és az emberek előtt tanusithatom, hogy **Orliçé R.,** **tanár ur Berlinben, Wilhelmstrasse 125,** engem egy

betégségtől 223 (1)

meggyógyitott, melytől segitsége nélkül nem szabadulhattam volna meg. A tanár ur erszényem aszkór betegségétől akkép gyógyitott meg, hogy előirt utasitásának máris az első használatkor **egy ternot** nyertem.

Buda. Kis István.

A „Franklin-társulat" magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utcza 4-ik sz.) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Gróf Széchenyi István
munkái
korszerü kivonatban.
Második kiadás.
Három kötet.
Ára a három kötetnek füzve 5 ft.

207 (9 50)

Szeplőt
és mindennemü
bőrküteget
a legalaposabban és legnagyobb sikerrel gyógyit
Komáromy Mór,
kerületi orvos Huszton Máramarosmegye.
Gyógyszerek a szükséges használati utasitással **3** ft. beküldése után, bérmentesen és azonnal elküldetnek. 196 (8—0

A „Franklin-társulat" magyar irodalmi intézet kiadásában, (Budapest, egyetem-utcza 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

DE GERANDO ÁGOSTNÉ
GRÓF TELEKI EMMA
GÖRÖGORSZÁGI LEVELEI
ÉS
A RÉGI ATTIKÁNAK
hiteles kutfők utáni leirása.

Egy térképpel s 9 réz- és fametszvénynyel (nagy 8-rét, 226 lap) füzve 4 ft.

A derék grófné, ki ép oly élvezetes, mint tanulságos könyvei által is oly jó szolgálatot tett hazai ifjusági irodalmunknak, most nem kisebb köszönetre kötelezi le mindazokat, kik a klasszikus világ ismeretését, elme-, sziv- és izlésnemesitő s képző befolyásánál fogva fontosnak tartják. Az élvezetes irálylyal, a bizalmas levelezés fesztelen bájával, s az eszmedús és tanulságos előadási modorban tartott mű nyomdai kiállitása is ritka diszü s Athenae térképén kivül három gyönyörü rézmetszvény s azokkal vetekedő szépségü hat fametszvény disziti, melyek a görög művészet nagy alkotásait sikerülten ábrázolják

179 **Lőrincz István** (1—12)
lábbeli gyárnok
Budapesten, országut 19-ik szám alatt ajánlja **férfi-, nő-** és **gyermeknemü lábbeli gyártmányait,** melyekkel az 1872. é. kecskeméti országos kiállitáson bronz-, az aligmult bécsi világkiállitáson pedig érdem-érdemet nyert.
Megrendelések helyben és **vidékre, nagyban** és **kicsinyben** a legnagyobb **pontossággal** eszközöltetnek. **Vidékieknek rendes mérték nélkül is,** csupán centimeter, sőt viselt lábbeli után a **legkényelmesebb lábbeliek** utánvétellel küldetnek.
Netalán készletben nem található mértékű lábbelit (kivéve hosszuszáru csizmát) gyára kitünő berendezése mellett gépek segélyével, 2 **óra alatt,** szinte **jótállással** elkészit.

FEHÉR MIKLÓS,

vezérügynök

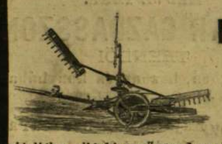

R. HORNSBY & SONS

J. F. HOWARD,

H. LACHAPELLE,

R. SACK, LHUILLIER és többieknél,

ajánlják a világhirü gőzmozdonyokat, gőzcséplőgépeket, fű- és gabona-kaszálógépeket, irtó- és takarmány-tisztitógépeket és egyéb felulmulhatlan gazdasági gépeket és készleteket a legolcsóbb árak mellett.

☞ A gőzmozdonyokhoz szükséges szalmatüzelési készletekre és pótrészekre a megrendelések ideje korán kéretnek. 213 (2—3)

Iroda és raktár:

Budapest. Köztelek, országos mezőgazdasági egylet üllői ut, 12.

Bécs. Löwengasse Nr. 24.

A „Franklin-társulat"

magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapest, egyetem-utcza 4-ik szám) megjelent s minden könyvkereskedésben kapható:

A MAGYAR
ÖNVÉDELMI HARCZ TÖRTÉNETE.
1848—1849.

Regényes leirásokkal a népnek

irta **TÓVÖLGYI TITUSZ.**

4-edrét, 400 nyomt. hasábra terjedve, 32 képpel diszitve. Füzve 1 frt 50 kr.

Orvosi tanácsadó városon és falun

LENGYEL DÁNIEL, orvostudortól.

Második kiadás. (464 lap, 8-adrét.) Füzve 1 frt 50 kr.

A „Franklin-társulat"

magyar irodalmi intézet kiadásában (Budapesten, egyetem-utcza 4-dik szám) megjelent s minden könyvkereskedésben kapható:

Karner János.

Számoló-könyv kiskereskedők

számára.

8-rét, 136 lap.) Füzve 80 kr.

SZENICZEY GUSZTÁV.

A magyar ipartörvény

s az iparüzlet bejelentése és engedélyezése,

ugy az iparosok czégbejegyzése és üzletkönyveik vezetése körüli gyakorlati eljárás a szükséges irománypéldákkal ellátva

Kézikönyv iparosok és iparhatóságok számára.

(8-rét, 144 lap.) Füzve. **90** kr.

A magyar korona területén fekvő összes vasutakon érvényes

vasuti üzletszabályzat

tárgymutatóval.

(8-rét, 128 lap.) Füzve 50 krajczár.

A legbiztosabb és legkellemesebb szer

váltóláz ellen;

különösen gyermekeknél, kik a keserü Chinint másképbevenni nem képesek, a

Chinin-csokoládé

és a

Chinin-czukor

Rozsnyay M. gyógyszerésztől Zomban Tolnamegyében, melyeket a magyar orvosok és természet-vizsgálók nagygyülése

Fiuméban pályadijjal koszoruzott.

Kapható vagy megrendelhető a birodalom minden jóhirü gyógyszertárában.

☞ **A hamisitásoktól óvakodni kell!** ☜

Mindenki csak a **Rozsnyay M.-féle pályakoszoruzott készítményt** kérje és fogadja el 135 (23—0)

Kérelem a községi elöljáróságokhoz!

Általános a panasz, hogy a hazánkban évenként megjelenő valamennyi naptárakban a vásárok ideje sok esetben hibásan közöltetik. E bajon kivánunk segiteni, midön az érdemes városi vagy községi elöljáróságokat ezennel tisztelettel felkérjük, hogy a hatóságuk területén tartandó **országos-vásárok** *pontos jegyzékét alulirt társulathoz legkésöbb* **május hó végeig** *beküldeni annyival inkább sziveskedjenek, mivel a vásárokra járó közönségen kivül különösen az illető községeknek áll leginkább érdekökben az, hogy vásáraik az általunk évenkint sok ezer példányban kiadott naptárakban is hibátlanul közöltessenek.*

Budapest, 1874. márczius hóban.

Franklin-társulat,

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda (egyetem-utcza 4-ik szám).

Kiadja és nyomatja a „Franklin-társulat" magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapest (egyetem-utcza 4-ik szám).

Budapest, május 3-án 1874.

18-dik szám. | **ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK:** a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. | **XXI. évfolyam.**

HIRDETÉSEK DIJA: Egy ötször hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdij külön minden igtatás után 30 krajczár. Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad **Bécsben: Oppelik Alojs.** Wollzelle Nr. 22 és **Haasenstein és Vogler.** Wallfischgasse Nr. 10.

BRET HARTE.

Alig tudunk irót, ki oly egyszerre s oly határozott népszerüséget vivott volna ki, mint Bret Harte, az amerikai novellairó. Korunk legnagyobb regény- és beszélyirói, Bulwer, Boz, Thakeray, Sue, Dumas, sőt maga Scott Walter és Balzac, csak ismételt kisérletek után s rendre nyerhették meg, hogy nagy olvasó közönséghez egyszerre szólhassanak az oczeánon innen és tul. Első kisebb műveik nem okoztak föltünést, s csak idővel és nagyobb műveikkel vivhatták ki maguknak a népszerüség és az elismerés koszoruit. Bret Harte, alig lépve föl, s nagyobb művek nélkül, kis tollrajzokkal s vázlatokkal, apró beszélykék, kis költemények s erkölcsrajzok révén jutott egyszerre oly hallatlan népszerüségre, mely máris a Dickensével látszik versenyezni. Munkáit Amerikában s Európában egyaránt kapkodják; lefordítják minden nyelvre s százezerek olvassák. Népszerüségében kétségkivül van része művei tárgyainak is. A kaliforniai élet vadonnat-uj erkölcseit rajzolván, kevesebb eredetiséggel is eredetinek tetszenék s kevesebb tehetséggel is érdekes volna. De szintoly tagadhatatlan, hogy hatásának oroszlánrésze mégis saját irói egyéniségét illeti. Rajzának biztossága és élessége, pillantásának átható ereje, szivének nemes, önzetlen, szeretetteljes heve, kedélyének frisesége, styljének jellemző, erőteljes eredetisége: ezek azok az irói tulajdonok, melyekkel Boz is annyira lebilincselte olvasóit, s melyek Bret Harte-ot is oly hamar népszerüvé tették.

Nálunk sem ismeretlen már neve. Erkölcsrajzai és vázlatai közül nehány kitünő nálunk is nagy elismerést nyert, a mint forditásban megjelent. Lapunk is közölt nehányat ezek közül; jelesen egy nagyobb novellát is: „Fiddletowni történet" czimüt, a kaliforniai életből. Méltányos dolgot — s mintegy kötelességet vélünk azért teljesiteni, midőn az érdekes rajzok irójának érdekes arczképét is bemutatjuk, eddigi — még rövid — pályája rajzával együtt, melynek, hiszszük és ohajtjuk, még hosszu s nem kevésbbé becses folytatása is fog következni.

Bret Harte Ferencz * New-Yorkban született, 1839-ben, s igy még csak harminczöt éves. Atyja leányok tanitója s igen tanult és mivelt ember volt, a ki gondosan és okosan kezdette meg fia nevelését, de csakhamar elhalván, árvaságra hagyta. A fiu már 15 éves korában egészen önmagára volt utalva megélhetése végett. Akkor volt legnagyobb virágában a kalifornia-ábránd, az arany-láz, a regényes álmok; s a kalandos fiu is oda ment. Belevetette magát abba a dagály- és apályként hullámzó emberárba, mely Kalifornia mesés partjaira özönlött s onnan, — egynémely meggazdagodva, többen összetörve, reményvesztetten, semmi nélkül, munkakedvöktől is megfosztva — visszaverődött. Tarka, élénk, tanulságos ember-csoport volt ez: minden

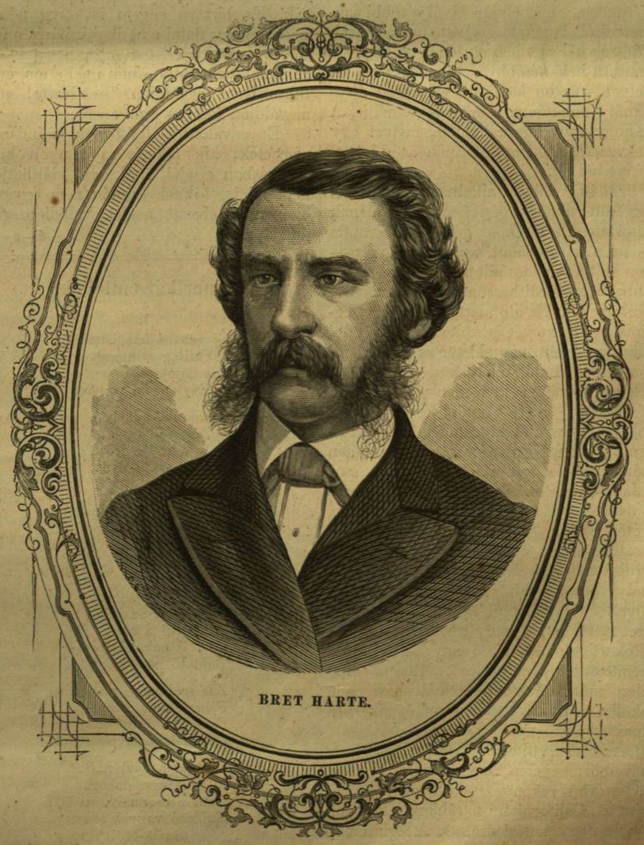

BRET HARTE.

* A név, angolul irva: Francis Bret Harte. Harte a vezeték, Ferencz a keresztnév. Bret, angol szokás szerint valamely családnév, mely keresztnév gyanánt adatik. Most már a tulajdonképi keresztnevet (Francis) elhagyva, csak Bret Harte nevét használja.